नव प्रर्वतन साझेदारी कोष कार्यक्रम
समुदाय रुपान्तरणका लागि नविनतम प्रयास परियोजना

ठुलो सिहोरवाको गुरु योजना

(भौगोलिक सुचनामा आधारित)

(२०७९ देखी २०८३)

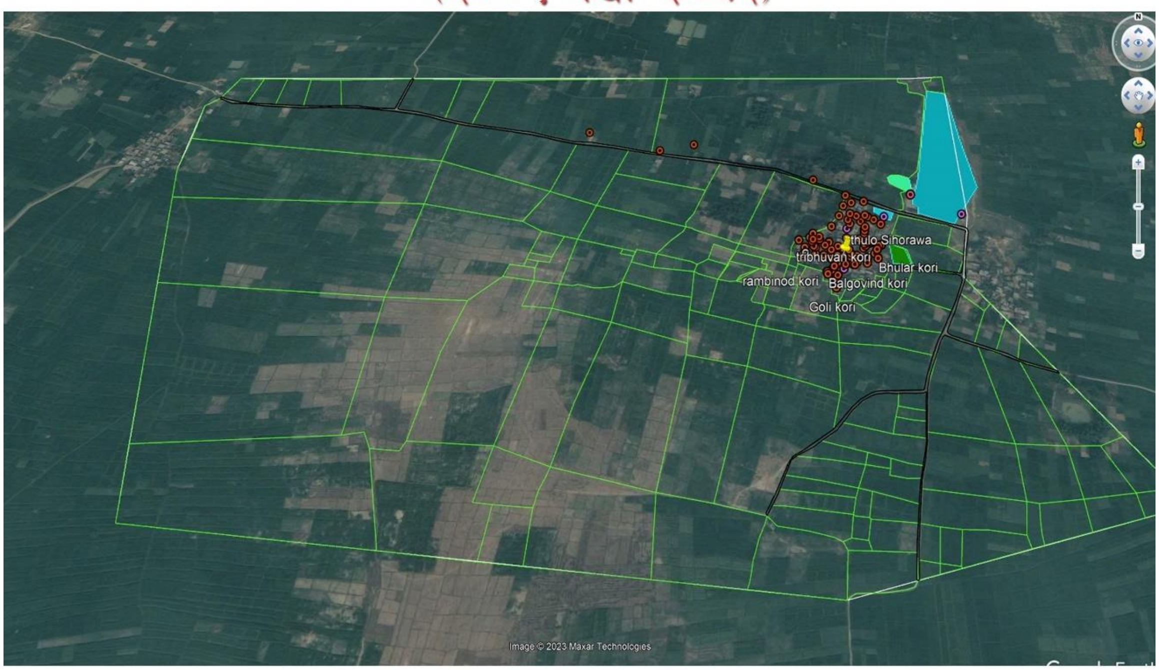

प्रकाशन

मायाँदेवी गाउँपालिका

गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

तौलिहवा, कपिलवस्तु

२०८०

नवप्रर्वतन साझेदारी कोष कार्यक्रम अन्तरगत

सामुदाय रुपान्तरणका लागि नविनतम प्रयास परियोजना

पुस्तक : ठुलो सिहोरवा गुरुयोजना

(सुचना प्रणालीमा आधारित)

सल्लाहकार : वलिउद्दीन मुसलमान (अध्यक्ष)

: सरस्वती यादव (उपाध्यक्ष)

: प्रमेश्वर यादब (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)

व्यवस्थापन : रामचन्द्र चौधरी

(सुचना तथा प्रविधि अधिकृत)

प्राविधिक सहयोग : चन्द्र कुमार तिवारी

सरल नेपाल

प्रकाशन

मायाँदेवी गाउँपालिका

गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

पकडी, कपिलवस्तु

मायाँदेवी गाँउपालिका

पकडी, कपिलवस्तु

पत्र संख्या
चलानी नं.

शुभ कामना

समयको गति संगै सबैकुरा परिवर्तनशील रहेकोछ । हामीले चाहेको सकारात्मक परिवर्तन नै विकास हो, त्यसका लागि सही तथ्यांङ्क त्यसको आधार हो। त्यसैले कपिलवस्तु जिल्लाको मायादेवी गाउँपालिकाको ५ नं. वडाको ठुलो सिहोरवा गाउँको समग्र बस्तु स्थितीहरुलाई नविनतम प्रविधिहरुको प्रयोग गर्दै ठुलो सिहोरवाको बृहत बस्तुगत विवरणलाई प्रिन्टमा मात्र नभएर डिजिटलरुपमा समेत निर्माण गरेकोमा एक कदम अगाडी बढेको महसुस गरेको छु । ठुलो सिहोरहवामा बसोबास गर्ने हरेक घर घरबाट पारिवारिक तथ्याकं र संस्थागत भौगोलिक र जैविक विविधताको विवरणले यस ५ नं. वडाको सिहोरवा बस्तीलाई आगामी दिनमा नमुना बस्ती निर्धारण गर्नको लागि महत्वपूर्ण सहयोग पुयाउने मात्र नभएर सरोकारवालाहरु सवैमा अति उपयोगी सन्दर्भ सामग्री हुनेमा म विश्वस्त छु।

अन्त्यमा यसको तयारी लेखन तथा सम्पुर्ण प्राविधिक सहयोग गरिदिनु भएकोमा सरल नेपाल संस्थाका अध्यक्ष चन्द्र कुमार तिवारी र उहाँका टिमलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु। साथै गुरुयोजना निर्माण गरेकोमा वडा कार्यालय तथा नवप्रर्वतन साझेदारी कोषका सम्पर्क ब्यक्ति तथा सामाजिक परिचालकहरु र ठुलो सिहोरवाको बासिन्दाहरुलाई बधाई तथा शुभकामना दिन चाहन्छु।

....

वलिउद्दीन मुसलमान

अध्यक्ष

मायाँदेवी गाँउपालिका

पकडी, कपिलवस्तु

पत्र संख्या
चलानी नं.

शुभ कामना

लुम्विनी प्रदेश सरकार र जिल्लाको मायादेवी गाउँपालिका बिच भएको सम्झौता अनुसार मायाँदेवी गाउँपालिको ५ नं. वडाको ठुलो सिहोरवा गाउँको समग्र बस्तुस्थितीहरुलाई नविनतम प्रविधिहरुको प्रयोग गर्दै ठुलो सिहोरवाको भौगोलिक सूचनामा आधारित गुरुयोजना निर्माण भएकोमा खुशी महसुस गरेकी छु । ठुलो सिहोरहवामा बसोबास गर्ने हरेक घरघरबाट पारिवारिक तथ्याकं र संस्थागत भौगोलिक र जैविक विविधताको विवरणले यस ५ नं. वडाको सिहोरवा बस्तीलाई आगामी दिनमा नमुना बस्ती निर्धारण गर्नको लागि महतवपूर्ण सहयोग पुयाउने मात्र नभएर सरोकारवालाहरु सवैमा अति उपयोगी सन्दर्भ सामाग्री हुनेमा म विश्वस्त छु ।

अन्त्यमा यसको तयारी लेखन तथा सम्पुर्ण प्राविधिक सहयोग गरिदिनु भएकोमा सरल नेपाल संस्थाका अध्यक्ष चन्द्र कुमार तिवारी र उहाँका टिमलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस कार्यको लागि सहयोग पुऱ्याउने नवप्रर्वतन साझेदारी कोषका कर्मचारी र ठुलो सिहोरवाको बासिन्दाहरुलाई शुभकामना दिन चाहन्छु ।

....

सरस्वती यादव

उपाध्यक्ष

मन्तब्य

स्थानीय सुशासन, स्थानीय सेवा प्रवाह, स्थानीय आर्थिक विकासका क्षेत्रमा नवप्रर्वतनको माध्यमबाट नवीनतम सोच र शिर्जनशीलता प्रवर्द्धन गर्न प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रममा ब्यवस्था रहेको नवप्रर्वतन साझेदारी कोषका माध्यमबाट प्रदेश तथा स्थानीय तहको लगानीमा नवीनतम परियोजनाहरु संचालन गर्नको लागि मायाँदेवी गाउँपालिका र मुख्य मन्त्रीको कार्यालय बिच भएको सम्झौता अनुरुप यस पालिकाको ५ नं. वडाको ठुलो सिहोरवामा कार्यक्रम संचालनमा आएकोछ ।

सकारात्मक परिवर्तन नै विकासको मुल आधार हो । कुनै पनि ठाँउको योजना निर्माणको लागि त्यस ठाँउको तथ्याङ्किय आधार हुनु पर्ने हुन्छ । त्यसै कुरालाई मध्येनजर राखेर मायादेवी गाउँपालिकाको ५ नं. वडा अन्तरगत ठुलो सिहोरवा गाउँको समग्र बस्तुस्थितीहरुलाई नविनतम प्रविधिहरुको प्रयोग गर्दै ठुलो सिहोरवाको बृहत बस्तुगत विवरणलाई प्रिन्टमा मात्र नभएर डिजिटलरुपमा समेत निर्माण गरेकोमा एक कदम अगाडी बढेको महसुस गरेको छु । ठुलो सिहोरहवामा बसोबास गर्ने हरेक घरघरबाट पारिवारिक तथ्याकं र संस्थागत भौगोलिक र जैविक विविधताको विवरणले यस ५ नं. वडाको सिहोरवा बस्तीलाई आगामी दिनमा नमुना बस्ती निर्धारण गर्नको लागि महतवपूर्ण सहयोग पुग्नुका साथै सरोकारवालाहरु पनि अति उपयोगी सर्न्दभ सामाग्री हुनेमा म विश्वस्त छु ।

अन्त्यमा यसको तयारी लेखन तथा सम्पुर्ण प्राविधिक सहयोग गरिदिनु भएकोमा सरल नेपाल संस्थाका अध्यक्ष चन्द्र कुमार तिवारी र उहांका टिमलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै यस कार्यको लागि सहयोग पुऱ्याउने वडा कार्यालय परिवार तथा नवप्रर्वतन साझेदारी कोषका कर्मचारी र ठुलो सिहोरवाको बासिन्दाहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

....

प्रमेश्वर यादव

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

मायाँदेवी गाँउपालिका
गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
५ नं. वडा कार्यालय
बलुहवा,कपिलवस्तु

पत्र संख्या :
चलानी नं

मन्तब्य

कुनै पनि ठाँउको योजना तर्जुमामा तथ्याङ्कीय स्वरुपको महत्वपूर्ण भुमिका हुन्छ । मुख्यमन्त्रीको कार्यालय लुम्विनी प्रदेश र मायाँदेवी गाउँपालिका विच भएको सम्झौता अनुसार नवप्रर्वतन साझेदारी कोष मार्फत नवीनतम सोच र शिर्जनशीलता प्रवर्द्धन कार्यक्रम अन्तरगत यस ५ नं. वडा ठुलो सिहोरवा गाँउको सुचना प्रणालीमा आधारित गुरुयोजना निर्माण गर्न सकेकोमा खुशी ब्यक्त गर्दछु । यस गुरुयोजनाले यस ठुलो सिहोरवाको बस्तुस्थिती प्रस्ट देखाएकोछ । नवितम प्रविधिको प्रयोग जि.आई स माध्यमबाट यस बस्तीको र वडाको सिमानको नक्सा लगायत र तथ्याकीय विधिबाट कुल जनसंख्या, परिवार संख्या लगाएत स्वास्थ्य क्षेत्र , शिक्षा क्षेत्र, समाजिक क्षेत्र आर्थिक क्षेत्र र स्थानीय श्रोत साधनको बारेमा यस पुस्तकमा उल्लेख गरएकोछ ।

यस सिहोरवाको गुरुयोजना निर्माणमा र योजना तर्जुमामा ठुलो सहयोग पुग्ने मैले विश्वाश लिएको छु । यस गुरुयोजना निर्माणको क्रममा वडा कार्यालयसंग पूर्णरुपमा समन्वय र प्रत्येक कार्यक्रममा सहभागी गराउनु भएको र सम्पूर्ण प्राविधिक सहयोग गरि पुस्तक तयार गरिदिनु हुने सरल नेपाल संस्था र वहाँको टिमलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु साथै नवप्रर्वतन साझेदारी कार्यक्रम यस ५ नं. वडाको ठुलो सिहोरवालाई छनोट गर्नु भएकोमा धन्यवाद पनि दिन चाहन्छु ।

....

राघवेन्द्र प्रसाद पाण्डेय

वडा अध्यक्ष

विषय सूची

सि.न	विवरण	पेज
	मन्तब्य	
	मन्तब्य	
	मन्तब्य	
	मन्तब्य	
	विषयसूची	
	परिच्छेद -१	
१.१	कार्यक्रमको परिचय (Program Introduction)	१
१.२	उद्देश्यहरु (Objectives)	१
१.३	कोषका मार्गदर्शक सिद्धान्त : (Guiding Principles of the Fund)	१
१.४	कार्यक्रमका जोखिम पक्षहरु (Risk aspects of the program)	२
	परिच्छेद -२	
	ठुलो सिहोरवाको गुरुयोजना	३
२.१	भुमिका :(Introduction)	३
२.२	उद्देश्य : (Objective)	४
२.३	अध्ययन क्षेत्र (Study Area)	४
२.४	अपेक्षित प्रतिफल (Output Expected)	४
२.५	अध्ययन विधि (Study method)	५
२.६	निर्माण प्रक्रिया : (Steps of Making)	६
२.७	सिमारेखा (Limitation)	६
२.८	जिल्लाको नक्सासंग गाउँपालिका, वडा नं.५ र सिहोरवा	७

सि.न	विवरण	पेज
	परिच्छेद -३	
३.१	ठुलो सिहोरवा गाउँ सिमाना नक्सा	८
३.२	ठुलो सिहोरवा गाउको परिचय	९
३.३	भुमि क्षेत्र	९
३.४	घरघुरी तथा परिवार क्रम संख्या	९
३.५	जनसंख्या	९
३.६	उमेर अनुसारको जनसंख्या	९
३.७	धर्म अनुसारको जनसंख्या	१०
३.८	जाति अनुसारको घरपरिवार संख्या	१०
३.९	भाषा अनुसारको घरपरिवार संख्या	१०
३.१०	स्वास्थ्य क्षेत्र	११
३.१०.१	गर्भवति जाँचको अवस्था	११
३.१०.२	आइरन चक्की	११
३.१०.३	टिटि खोपको अवस्था	११
३.१०.४	गर्भवति महिलाले जुकाको औषधि खाएको अवस्था	११
३.१०.५	सुत्केरी गराएको ठाउं	१२
३.१०.६	सुत्केरी पछि आमा र बच्चाको जांच	१२
३.१०.७	स्तनपानको अवस्था	१२
३.१०.८	कुपोषणको अवस्था	१२
३.१०.९	खोपको अवस्था	१२
३.१०.१०	जुका औषधि, भिटामिन ए र विशेष पोलियो थोपा	१३
३.१०.११	एच आई भि एडस	१३
३.१०.१२	आयोडिन नुन	१३
३.१०.१३	सरुवा रोगबाट २ बर्ष भित्र मृत्यु हुने महिला पुरुष	१३

सि.न	विवरण	पेज
३.१०.१४	विरामी पर्दा लैजाने ठाउँ	१३
३.११.	शिक्षा क्षेत्र	१३
३.११. १.	साक्षरता	१४
३.११.२.	बाल विकास केन्द्र	१४
३.११.३	.आधारभुत शिक्षाको अवस्था	१४
३.११.४.	माध्यमिक तथा अन्य शैक्षिक अवस्था	१४
३.१२	**आर्थिक क्षेत्र**	१५
३.१२.१.	घरको छानाको अवस्था	१५
३.१२.२	खाना पाकाउनको लागि प्रयोग हुने इन्धन ।	१५
३.१२.३.	खाना पकाउने चुलो अवस्था	१५
३.१२.४	बत्तिको श्रोतको अवस्था	१६
३.१२.५	मुख्य पेशा	१६
३.१२.६	खाना पुग्ने र बेच्ने	१६
३.१२.७.	सहायक पेशा	१६
३.१२ ८.	जग्गाको स्वामित्व	१६
३.१२.९	.पशुपालन	१७
३.१२.१०	पंक्षीपालन	१७
३.१२.११	कृषिको अवस्था	१७
३.१२.१२	कृषि उत्पादन	१७
३.१३	सामाजिक क्षेत्र	१७
३.१३.१	अपागंताको अवस्था	१८
३.१३.२	बाल विवाह	१८
३.१३.३	हिंसा सम्वन्धमा	१८
३.१३.४	जन्म दर्ताको आवस्था	१८

सि.न	विवरण	पेज
३.१३.५	विवाह दर्ता :	१८
३.१३.६	लागु पदार्थको अवस्था :	१९
३.१३.७	बहुविवाह	१९
३.१३.८	बाल श्रम	१९
	परिच्छेद ४	
४.१	सिहोरवा गाउँको स.क.अ.बा. विश्लेषण (**SWOT Analysis**)	२०
	परिच्छेद -५	
	नमुना बस्ती बनाउनको लागि चाहिने सुचकहरु	२२
५.१.	सामाजिक क्षेत्र (Social Sector)	२२
५.१.१	सामाजिक सदभाव तथा संस्कृती अभ्यास :	२२
५.१.२	शिक्षा क्षेत्र सम्वन्धी सूचकहरु	२२
५.१.३	स्वास्थ्य क्षेत्र सम्बन्धि सूचकहरु	२३
५.१.४	खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि सूचकहरु	२३
५.२.	सुरक्षा क्षेत्र सम्वन्धी सूचकहरु	२३
५.३	आर्थिक क्षेत्र (Economic Sector)	२३
५.३.१	कृषि तथा पशुपालन क्षेत्र (Agriculture and Livestock Sector)	२३
५.३.२	बजार ब्यवस्थापन (Market Management)	२४
५.४	भौतिकपूर्वधार क्षेत्र : (Physical infrastructure Sector)	२४
	परिच्छेद ६	
	योजना तथा कार्यक्रम २०८० देखी २०८४	२५
६.१	सामजिक क्षेत्र (Social Sector)	२५
६.२	सुरक्षा क्षेत्र (Security sector)	२९

सि.न	विवरण	पेज
६.३	आर्थिक क्षेत्र (Economic Sector)	३०
६.४	बजार ब्यवस्थापन (Market Management)	३१
६.५	भौतिकपूर्वधार क्षेत्र : (Physical infrastructure Sector)	
	परिच्छेद ७	
	चुनौतीहरु र सुझावहरु	३४
	७.१ रणनैतिक योजनाका चुनौतीहरु	३४
	७.२.सहकार्यका लागि सिफारिस	३४
	अनुसुची १	३६
	अनुसुची २	४४
	सन्दर्भ सामाग्री	४८

परिच्छेद -१

परियोजना पृष्टभुमि (Project Background)

१.१ कार्यक्रमको परिचय (Program Introduction)

स्थानीय सुशासन, स्थानीय सेवा प्रवाह स्थानीय आर्थिक विकासका क्षेत्रमा नवप्रर्वतनको माध्यमबाट नवीनतम सोच र सिर्जनशीलता प्रर्वद्धन गर्न प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रममा ब्यवस्था रहेको नवप्रर्वतन साझेदारी कोषका माध्यमबाट प्रदेश तथा स्थानीयतहको सह लगानीमा नवीनतम परियोजनाहरु संचालन गरी नवप्रवर्तनलाई संस्थागत गर्न बाञ्छनीय भएकोले संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले यो नर्वप्रर्वतन साझेदारी कोष कार्यान्वय निर्देशिका २०७८ मार्फत कार्यक्रम संचालन गरि रहेकोछ ।

१.२ उद्देश्यहरु : (Objectives)

क. सुशासन सार्वनजिक सेवा प्रवाह र स्थानीय आर्थिक विकासका क्षेत्रमा नवप्रर्वतनलाई प्रर्वद्धन गर्नु ।

ख. नवप्रवर्तनका लागि स्थानीय । प्रदेश तहहरुवीच, स्थानीय तहहरु एक-आर्का बीच एवं स्थानीय तह तथा निजी क्षेत्रबीच सहकार्य र सहलागनी प्रर्वतन गर्नु ।

१.३ कोषका मार्गदर्शक सिद्धान्त :(Guiding Principles of the Fund)

क. कोष सुशासनका नवीनतम आयामको प्रयोग, सार्वजनिक सेवा प्रवाहको नवीनतम अवधारणको अभ्यास तथा अनुवर्तन र स्थानीय आर्थिक विकासको प्रर्वद्धनको निमत्ती नवप्रर्वतनको अवधारणलाई संस्थागत गर्ने विशेष उद्देश्य लिएर गठित संयन्त्र हुनेछ र यसले आफ्नो संरचना र आफ्ना क्रियकलापहरुमा प्रदेश तथा स्थानीय तहको स्वामित्व बढाउन प्रोत्साहित गर्नेछ ।

ख. कोषले सुशासन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह र स्थानीय आर्थिक विकासको क्षेत्रमा समुदाय तथा निजी क्षेत्रमा समेतलाई साथ लिएर नवीनतम सोच र अवधारण सहितका नवप्रर्वतकारी योजना कार्यान्वयन गर्ने क्षमता विकास गर्न आफुलाई स्थापित गर्दै जोखिम बहन कोषका रुपमा स्थानीय तहलाई सहयोग गर्नेछ ।

ग. कोषको कार्य संचालन पद्धति, कायक्रम छनौट प्राथमिक निधारण एवं रकम विनियोजन जस्ता कुरामा केन्द्र निर्देशित भन्दा पनि स्थानीय तथा प्रदेश सरकारका आफ्ना आवश्यकता र प्राथमिकतामा आधारित तौर तरिका लागु हुनेछन ।

घ. कोषले अन्तर स्थानीय तहमा नविनतम अध्यास र सिकाई आदानप्रदान गर्न स्थानीय तहलाई अवसर उपलब्ध गराउनेछ ।

ङ कोषले कुनै एक स्थानीय तहका असल अभ्यासहरु लाई अन्य स्थानीय तहमा विस्तार गर्न सफल अभ्यासहरुलाई प्रदेश तथा संघीय सरकारमा स्तरोन्नति गर्न र असफलतका पाठहरु बारे अन्य स्थानीय तहलाई सूचित गर्नका लागि सहजीकरण गर्नेछ ।

च कोषले स्थानीय तहको नियमित बजेट तथा कार्यक्रमलाई प्रतिस्थापन गर्ने छैन र दोहोरोपना हुने गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने छैन ।

१.४ कार्यक्रमका जोखिम पक्षहरु (Risk aspects of the program)

१. स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रमको कार्यक्रम दस्तावेज समेतले देहाय अनुसार संभावित जोखिम र चुनौतीहरु उल्लेख गरेको छ ।

क. कम आय क्षमता भएका स्थानीय तहहरुले नवप्रर्वतन साझेदारी कोषमा लगानी गर्ने सामर्थ नहुन सक्ने ।

ख.स्थानीय तहहरू आफ्नै क्षमता विकासको विषयमा सर्घर्षरत रहेको अवस्थामा नवप्रवर्तनको विषयमा सोच्ने र काम गर्ने समय नहुन सक्ने ।

ग. प्रतिस्पर्धले सहकार्यलाई समिति बनाउन सक्ने ।

घ. प्रदेश , स्थानीय तहबाट कार्यविधिले तोकेको क्षेत्रमा रकम खर्च हुन सक्ने

ङ. प्रदेश,स्थानीय तहबाट राजनीतिक चाहनाको आधारमा सरकार साझेदारहरुबाट आफू अनुकुलको क्षेत्रमा रकम खर्च कुन सक्ने ।

च. नवप्रर्वतन विषयमा समान बुझाई नहुन सकने र लागत साझेदारी प्रति आकर्षित नहुन सक्ने

छ . कोविड १९ महामारीको अवस्थाले प्रदेश तथा स्थानीय तहबाट नवप्रर्वतन साझेदारी कोषको प्रक्रिया भन्दा महामारी रोकथाम तथा उपचारमा खर्च हुन सक्ने

ज. नवप्रर्वतन साझेदारी कोष कार्यान्वयको बर्ष २०७८ । ७९ स्थानीय तहको निर्वाचनको बर्ष हुने भएकोले यो कार्यक्रम कम प्राथमिकतामा पर्न सक्ने ।

परिच्छेद २

ठुलो सिहोरवाको गुरुयोजना

२.१ भुमिका :(Introduction)

कुनै पनि देशको विकासको लागि त्यस देशले विभिन्न किसिमका योजना ल्याउने गरेको पाइन्छ जस अन्तरगत नेपालले पनि पन्चबर्षिय योजना तथा आवधिक योजना जस्ता योजनाहरु ल्याई आम जनताको जीवनस्तर उकास्न प्रत्यन गरेको देखिन्छ। यसै अनुरुप स्थानीय सरकारको रुपमा रहको गाउपालिका तथा नगरपालिकामा बसोवास गर्ने जनताको जीवन स्तर उकास्नको लागि विभिन्न कार्यक्रम ल्याई कायान्वय गरेको पाईन्छ । तर यस्ता कार्यक्रमहरुको उपलब्धी भने देखिएको पाईदैन र कार्यक्रमहरु दोहरीने गरेको देखिन्छ। यसो हुनको पछाडी नगरपालिका तथा गाउपालिको गुरुयोजना नवनाई वा बनेको गुरुयोजना कार्यान्वयनको नगरिएको कारणले अधिकांश कार्यक्रम सफल भएको देखिदैन ।

कपिलवस्तु जिल्लामा रहेको मायादेवी गाउपालिकाले प्रयोगात्मक रुपमा नमुनावस्ती बनाउनको लागि मायांदेवी गाउपालिका वडा नं. ५ ठुलो सिहोरवालाई छनोट गरी स्थानीय सुशासन, स्थानीय सेवा प्रवाह, स्थानीय आर्थिक विकासका क्षेत्रमा नवप्रर्वतनको माध्यमबाट नविनतम सोच र शिर्जनशीतला प्रर्वद्धन गर्न प्रदेश तथा स्थानीय शासन सहयोग कार्यक्रममा ब्यवस्था भए अनुसार लुम्विनी प्रदेशको सहयोगमा नवप्रर्वतन साझेदारी कोष कार्यक्रम संचालनमा आएको छ। नविनतम प्रयोगको माध्यमबाट नमुना बस्ती बनाउन सकिन्छ भन्ने कुरालाई मध्यनजर गरि भौगोलिक सुचना प्रणालीमा आधारित यो गुरुयोजना निर्माण गरिएको छ ।

स्थानीय तहमा दिगो विकासका लक्ष्यहरु हासिल गर्नका लागि आधार रेखा अत्यन्त महत्वपूर्ण हुन्छ त्यसैले यस मायादेवी गाउपालिका वडा नं. ५ ठुलो सिहोरवा गाउपालिका क्षेत्रभित्रका राजनितिक, आर्थिक, सामाजिक, धार्मिक, संस्कृतिक पर्यटकिय एवं अन्य पर्यावरणीय पक्षहरुको अवस्थालाई अध्ययन गरी विश्लेषणत्मक रुपमा गुरु योजना निर्माण गरिएको छ

२.२ उद्देश्य : (Objective)

यस गुरु योजनाको उद्देश्य तपसिल बमोजिमको रहेकोछ ।

१.यस गुरु योजनाबाट मायाँदेवी गाउँ पालिकाको वडा नं. ५ अन्तरगत ठुलो सिहोरहवाको आर्थिक पक्षलाई आधार मानी पंन्चबर्षिय योजना निर्माण हुनेछ ।

२.यस गुरु योजनाले ठुलो सिहोरवाको दलित र अति विपन्नवर्गलाई आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रमा जीवन स्तर उकास्नको लागि मद्दत गर्ने छ ।

३ यस पाश्वचित्रले जि.आई.एसबाट लिएका ठुलो सिहोरवाको सिमानाकंन तथा अन्य तथ्याक गुगलको अफ लाईन बाट हेर्न सकिनेछ जुन तथ्याकिय आधारमा हुनेछ ।

४ परियोजना पश्चात पनि गाउपालिकाले यस परियोजनालाई निरन्तरता दिन सक्नेछ ।

२.३ अध्ययन क्षेत्र (Study Area)

यस गुरु योजनाको कार्यक्षेत्र कपिलवस्तु जिल्लाको मायांदेवी गाउपालिका वडा नं. ५ अन्तरगत ठुला सिहोरवा गाउंको हुनेछ । जसमा मुख्य गरि १२ दलित घरपरिवारलाई लक्षित गरिएको छ भने अन्य घरपरिवार लाई पनि समावेश गरिनेछ ।

२.४ अपेक्षित प्रतिफल (Output Expected)

१. मायादेवी गाउपालिका वडा नं. ५ ठुलो सिहोरवाको पंचवर्षिय योजना निर्माण हुनेछ ।

२. नवप्रर्वतन साझेदारी कार्यक्रम समाप्त भएतापनि गाउपालिकाले यस आफ्नो यो योजना अनुसार कार्यक्रम बनाई लागु गर्नेछ ।

३. यस योजनाबाट यस ठुलो सिहोरवाका दलित अति पिछडीएको बर्गको आर्थिक तथा सामाजिक क्षेत्रमा परिर्वतन गर्न सक्नेछ ।

४ यस योजनाको कायान्वयबाट आएको प्रतिफलले अन्य ठाउमा कार्य गर्न सजिलो हुनेछ ।

२.५ अध्ययन विधि (Study method)

नेपाल सरकारले स्थानीय तह घोषणा गरे पछि सन २०१७ मार्च १० गते गरेको पुनर:संरचना अनुसार स्थानीय तहको रुपमा यो मायादेवी गाउपालिका स्थापना गरिएको हो । स्थानीय स्तरमा विकास निमार्णको लागि योजना निर्माण गर्नको लागि भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, बातावरणीय गाउँपालिकासंग तथ्याकिय स्रोत हुन जरुरी हुन्छ

कुनै पनि ठाउंमा परियोजना संचालन गर्नको लागि त्यस ठाउँको तथ्याकंय श्रोतको आवश्यकता पर्दछ । त्यसैले यस गुरु योजनाका निमार्णको लागि परियोजना अन्तरगत निमार्ण गरिएको पार्श्वचित्रको तथ्याकीय आधार र जि.आई एस विधि बाट लिएको तथ्याकीय आधार अनुसार योजना निर्माण गरिएको छ ।

यस गुरु योजना निर्माण गर्नको लागी दुई किसिमको तथ्याकं समावेश गरिएको छ

प्रथम तथ्याङ्क (Primey Data Collection)

दोस्रो तथ्याङ्क (Scondary Data Collection)

क.प्रथम तथ्याङ्क (Primey Data Collection)

यस विधिमा उद्देश्य प्राप्तीको लागि आवश्यक सुचना संकलन गर्नका लागि प्रश्नावली निर्माण गर्ने काम गरिन्छ । गणकको माध्यमबाट समुदायसंग प्रत्यक्ष भेटधाटबाट सुचना संकलन गर्ने गरिन्छ । त्यसैले जि.आई.एसको माध्यमबाट प्रत्येक घरको लोकेश पोखरी, विद्यालय, तथा सिमाकंनको तथ्याकं लिईएकोछ ।

ख.दोस्रो तथ्याङ्क (Scondary Data Collection)

यस विधिमा पहिले नै कसैले संकलन गरेको तथ्याङ्कलाई प्रयोग गर्ने गरिन्छ । जुन अन्य संघ संस्थाले प्रयोग गरेको हुन्छ ।

२.६ निर्माण प्रक्रिया : (Steps of Making)

यस गुरुयोजना निर्माण गर्दा विभिन्न क्रियाकलाप संचालनमा ल्याईएको थियो ।

१ गाउँपालिकामा समन्वय सम्पर्क

२. गुरुयोजना संम्वन्धी अभिमुखीकरण

३. भौगोलिक सुचनाको लागि जि.आई.एस सर्वे

४. गुरुयोजनाको लागि खाका निर्माण

५ गाउ स्तरमा योजना सम्वन्धी छलफल

६. वडा स्तरमा योजना सम्वन्धी छलफल

७. रिर्पोट लेखन

८. गाउँपालिकामा दस्तावेज प्रस्तुतिकरण र सुझाव संकलन

९. पुनः रिर्पोट लेखन

१०. पुस्तक निर्माण तथा हस्तान्तरण

२.७ सिमारेखा (Limitation)

यस गुरुयोजनाले नवप्रर्वतन साझेदारी कोष कार्यक्रम अन्तरगत नवीनतम सोच र शिर्जनशीता प्रवर्द्धन कार्यक्रम लागु भएको कपिलवस्तु जिल्लाको मायाँदेवी गाउँपालिकाको वडा नं. ५ ठुलो सिहोरवालाई मात्र समेटेको छ । र सम्पूर्ण योजनाहरु ठुलो सिहोरवाको मात्र हुनेछ ।

२.८ जिल्लाको नक्सा संग गाउपालिका र वडा नं. र सिहोरवाको नक्सा

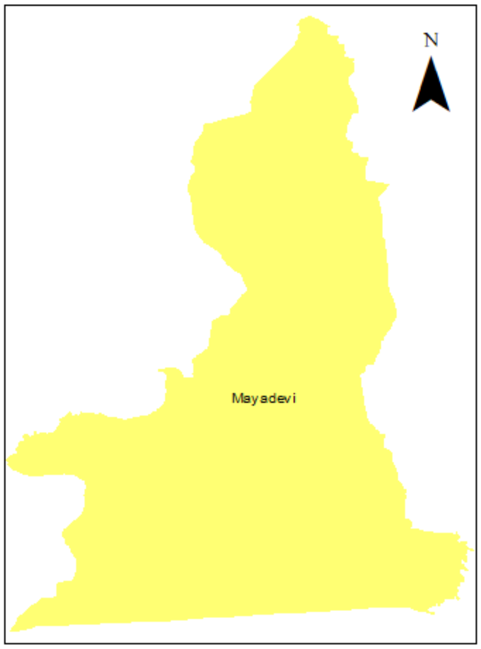

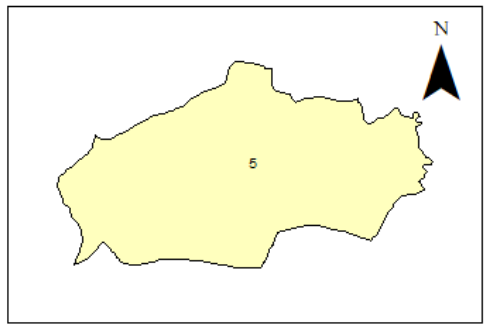

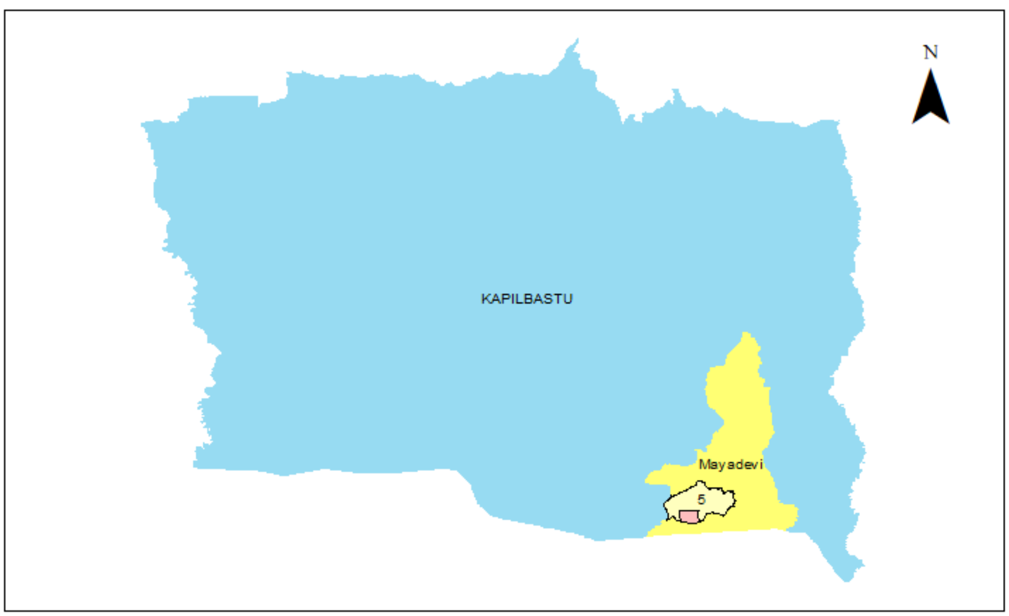

परिच्छेद ३

ठुलो सिहोरवा गाउँको अवस्था पहिचान

३.१ ठुलो सिहोरवा गाउँको नक्सा

RESOURCE MAP SINGHORAWA

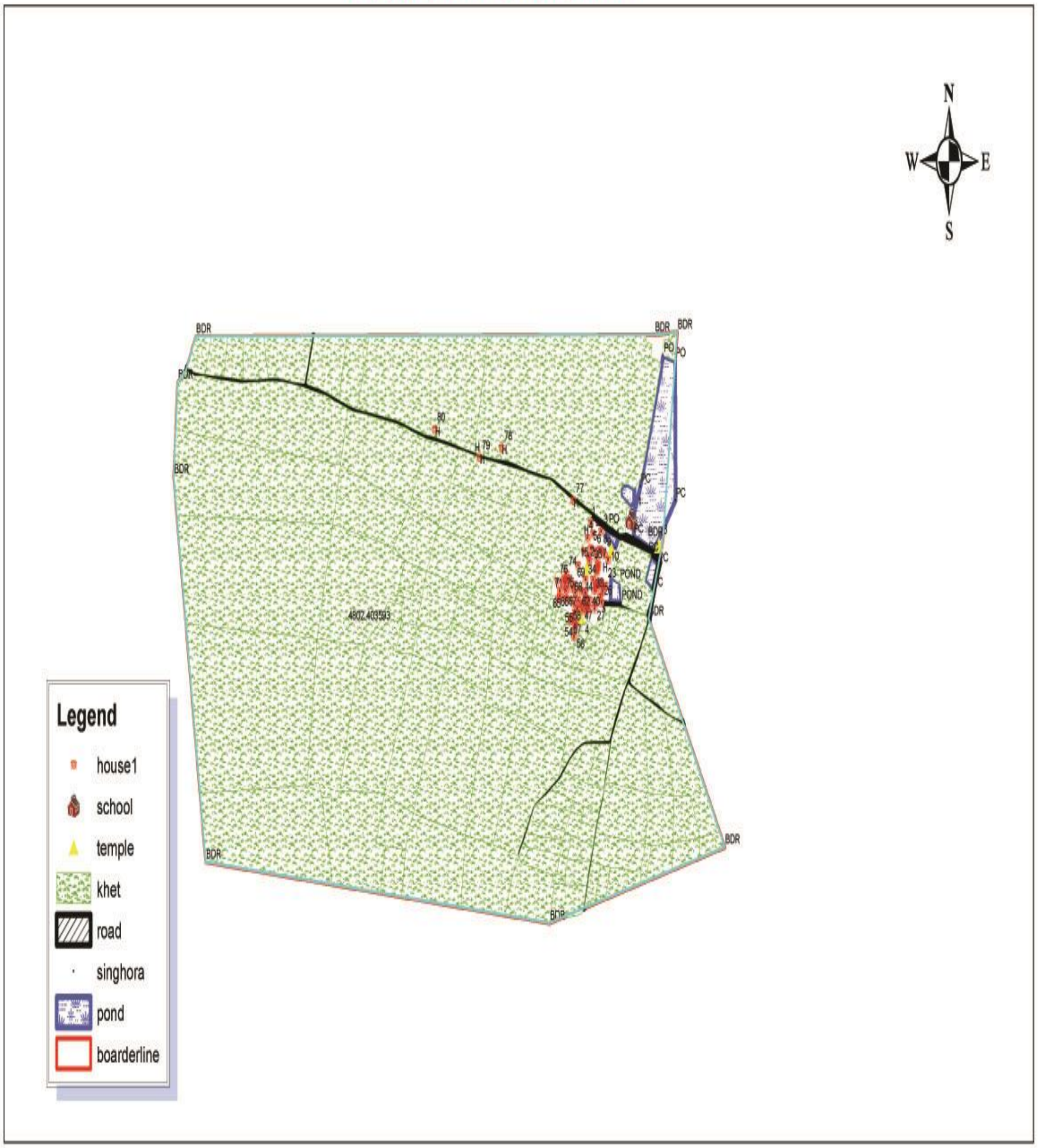

३.२ ठुलो सिहोरवा गाउँको परिचय

साविकको बलुहवा गाउँ विकास समिति वडा नं. ५ मा यो ठुलो सिहोरवा गाउँ पर्ने गर्दथ्यो । बर्तमान अवस्थामा मायाँदेवी गाउँ पालिका वडा नं ५ मा नै पर्दछ । हालको बेसलाईन सर्वे अनुसार गाउँको कुल जनसंख्या ६५२ रहेको छ जसमा ३१० जना महिला जनसंख्या छ भने पुरुष जनसंख्या ३४२ रहेकोछ । कुल घरधुरी ८२ र कुल घरपरिवार संख्या १०३ रहेको छ । यो गाउँ समुन्द्र सतह भन्दा ९३ देखी १०० मिटरको उचाईमा रहेकोछ ।

३.३ भुमि क्षेत्र :

यस ठुलो सिहोरवा गाउँको हालको कुल क्षेत्रफल करिव १.३७६२ वर्ग किलो मिटर रहेकोछ । घरहरु एकै ठाउमा गुजुप्प पारेर बनाईएको छ भने अन्य जमिन कृषि योग्य जमिन रहेको देखिन्छ । यस ठाउमा सार्वजनिक पोखरी ५ वटा रहेको छ । अन्य प्राकृतिक श्रोत र साधन भने देखिदैन

३.४ घरधुरी तथा घरपरिवार क्रम संख्याः

यस मायादेवी गाउपालिकाको ठुलो सिहोरवामा घरधुरी हेर्दा जम्मा ८२ रहेकोछ भने घरपरिवार हेर्दा १०३ देखिन्छ । जसको अर्थ घर एउटा भए पनि अंशवण्डा गरेर बसेको पाईन्छ ।

३.५ जनसंख्या

यस ठुलो सिहोरवाको जनसंख्याको अवस्था हेर्दा कुल जनसंख्या ६५२ रहेकोछ जसमा महिला जनसंख्या ३१० जना र पुरुष जनसंख्या ३४२ जना रहेकोछ । प्रतिशतको हिसावले गर्दा ४७.५५ महिला र ५२.४५ पुरुष रहेको आधारभुत सर्वेक्षणले देखाउछ ।

३.६. उमेर अनुसार जनसंख्याः

यस ठुलो सिहोरवाको उमेर अनुसारको जनसंख्या तपसिल बमोजिम रहेकोछ ।

उमेर अनुसारको जनसंख्या	संख्यामा			प्रतिशतमा		
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा
०–२	१०	१५	२५	१.५३	२.३०	३.८३
३–५	२८	२७	५५	४.२९	४.१४	८.४४

६–१०	३८	३६	७४	५.८३	५.५२	११.३५
११–१४	२९	३४	६३	४.४५	५.२१	९.६६
१५–१८	२५	३९	६४	३.८३	५.९८	९.८२
१९–४५	१३१	१४२	२७३	२०.०९	२१.७८	४१.८७
४६–६५	३६	३३	६९	५.५२	५.०६	१०.५८
६६–१००	१३	१६	२९	१.९९	२.४५	४.४५
जम्मा	३१०	३४२	६५२	४७.५५	५२.४५	१००

३.७ धर्म अनुसार घरपरिवार संख्याः

यस मायादेवी गाउँपालिकाको वडा नं. ५ अन्तरगतको ठुलो सिहोरवा बस्तीको धर्म अनुसारको घरपरिवार हेर्दा कुल घरपरिवार १०३ मध्ये १०२ घरपरिवार हिन्दु धर्म मान्ने र १ घरपरिवार इस्लाम धर्म मान्ने रहेको प्राथमिक तथ्याङ्कले देखाउछ ।

३.८ जाति अनुसार घरपरिवार संख्या

यस मायादेवी गाउँपालिका अन्तरगत ठुलो सिहोरहवा बस्तीको जातिगत अवस्था हेर्दा कुल घरपरिवार मध्ये दलित ४९ घरपरिवार, पिछडावर्ग ३४घरपरिवार, ब्राम्महण १९ घरपरिवार र मुसलमान १ घरपरिवार रहेको प्रारम्भिक तथ्याङ्कले देखाउछ ।

३.९ भाषा अनुसार घरपरिवार संख्याः

ठुलो सिहोरवा वडा नं. ५ मा बसोबास गर्ने सवै घरपरिवारले घरमा बोल्ने भाषा अवधि रहेको छ । जसलाई यस समुदायले मातृभाषाको रुपमा प्रयोग गर्दछन् । दोस्रो भाषाको रुपमा नेपाली भाषालाई प्रयोग गरेको पाइन्छ । जुन १०३ मध्ये ९२ घरपरिवार नेपाली भाषा लाई प्रयोग गरेको पाइन्छ । तर ११ घरपरिवारले नेपाली भाषा बोल्न जानेको देखिदैन ।

३.१० स्वास्थ क्षेत्र:

स्वस्थ्य रहनु सवै भन्दा ठुलो सम्पत्ती हो । यसै कुरालाई मध्ये नजर गरि यस ठुलो सिहोरवा गाउँका बासिन्दाको स्वास्थ्यको अवस्था हेर्नु अपरिहार्य हुन्छ । यस गुरु योजनामा पनि स्वास्थ्यका केही सूचकहरु राखिएको छ ।

३.१०.१. गर्भवति जाचको अवस्था

यस ठुलो सिहोरवा गाउँ मा बस्ने बासिन्दाहरु मध्ये विगत २ बर्ष भित्र गर्भवति भएका महिलाहरुको गर्भजाचंको अवस्था हेर्दा १०० प्रतिशत गर्भवति महिलाले गर्भजाच गराएको देखिन्छ । सुत्केरी हुदां सम्म कम्तिमा चार पटक गर्भजाचं गराएको देखिन्छ । यसले के देखाउछ भने गर्भ जाचंको जानकारी यहाकां महिलाहरुमा रहेको देखिन्छ ।

३.१०.२.आइरन चक्की

यस ठुलो सिहोरवा गाउँमा बस्ने गर्भवति भएका महिलाहरुले विगत २ वर्षको अवधिमा १०० प्रतिशत महिलाले आइरन चक्की खाएको देखिन्छ । तर पूर्ण रुपमा भने ७९.१७ प्रतिशत महिलाले मात्र खाएको देखिन्छ ।

३.१०.३. टिटि खोपको अवस्था

यस ठुलो सिहोरवा गाउँमा बस्ने गर्भवति भएका महिलाहरुले २ वर्ष भित्रमा टिटि खोप लगाएको अवस्था हेर्दा १०० प्रतिशत महिलाले २ वटा टिटि खोप लगाएको देखिन्छ ।

३.१०.४ गर्भवति महिलाले जुकाको औषधि खाएको अवस्था

यस ठुलो सिहोरवा गाउँमा बस्ने गर्भवति भएका महिलाहरुले २ वर्षको अवधिमा जुकाको औषधि खाएको अवस्था हेर्दा १०० प्रतिशत महिलाले जुकाको औषधि खाएको आधारभुत सर्वेक्षणले देखाउछ । जुन तलको तालिकाबाट हेर्न सकिन्छ ।

३.१०.५ सुत्केरी गराएको ठाउं

सुत्केरी (सौरी) गराउने ठाउँको अवस्था हेर्दा यस ठुलो सिहोरवा गाउँमा विगत २ बर्ष भित्रमा ` अस्पतालमा ७०.८३ प्रतिशत, घरमा स्वास्थ्यकर्मि बाट १६.६७ प्रतिशत र घरमा स्वास्थ्यकर्मी विना १२.५० प्रतिशतले सुत्करी गराएको देखिन्छ ।

३.१०.६.सुत्केरी पछि आमा र बच्चाको जांच

ठुलो सिहोरवा वडा नं. ५ मा सुत्केरी पछि आमा र बच्चाको जाचको अवस्था हेर्दा सुत्केरी पछि आमा र बच्चाको जाच गराउने जम्मा ५८.३३ प्रतिशत र नगराउने ४१.६७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

३.१०.७ स्तनपानको अवस्था

नव प्रवर्तन साझेदारी कोष अन्तरगत कार्यक्रम लागु भएको यस ठुलो सिहोरवा गाउँमा स्तनपानको अवस्था हेर्दा २ बर्ष भित्र सुत्केरी भएको महिलाले विगौती दुध खुवाएको १०० प्रतिशत छ भने ६ महिना सम्म आमाको दुध मात्र खुवाएको ८३.३३ प्रतिशत रहेको छ साथै छ महिना पछि थप खाना (कम्तीमा ४ पटक) खुवाएको अवस्था हेर्दा ९१.६७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

३.१०.८ कुपोषणको अवस्था

यस मायाँदेवी गाउँपालिकाको ठुलो सिहोरवा गाउँका ३ बर्षमुनिका बालबालिकाहरुको कुपोषणको अवस्था हेर्दा १ जना बालिकालाई कडा कुपोषण भएको देखिन्छ भने अन्य समान्य रहेको देखिन्छ ।

३.१०.९ खोपको अवस्था

यस सिहोरबा गाउँका २ बर्ष मुनिका बालबालिकाको खोपको अवस्था हेर्दा ९६ प्रतिशत विसिजि, ९२ प्रतिशत डिपिटि-१, ९२ प्रतिशत डिपिटि -२, ८८ प्रतिशतडिपिटि-३ र दादुरा ८० प्रतिशत रहेको प्रारम्भिक तथ्याङ्कले देखाउछ ।

३.१०.१० जुका औषधि, भिटामिन ए र विशेष पोलियो थोपा

यस सिहोरवा गाउँका ५ बर्षमुनिका बालबालिकाले जुका, भिटामिन ए र विशेष पोलियो थोपा खुवाएको अवस्था हेर्दा जुकाको औषधि खाएका ९६ प्रतिशत, भिटामिन ए ९२ प्रतिशत र विशेष पोलियो थोपा ९२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

३.१०.११. एच आई भि एडस

सिहोरवा गाउँको घरपरिवारमा एच आई भि एड्सको संक्रमित कुनै पनि घरपरिवार रहेको देखिदैन । नोट : यस जिल्ला अस्पतालबाट मात्र थाहा हुने भएकोले तथ्याकं नआउन सक्छ ।

३.१०.१२ आयोडिन नुन

मायांदेवी गाउँपालिकाको वडा नं. ५ को ठुलो सिहोरवा गाउँको जम्मा १०३ घरपरिवार मध्ये १ घरपरिवारले अझै पनि ढिक्के नुनको प्रयोग गरेको पाईएको छ ।

३.१०.१३ सरुवा रोगबाट २ बर्ष भित्र मृत्यु हुने

यस ठुलो सिहोरवा गाउँमा २ बर्ष भित्र सरुवा रोगबाट मृत्यु हुने १८ बर्ष मुनिका बालबालिका जम्मा ५ जना देखिएको छ जुन झाडापखालाले मृत्यु भएको देखिन्छ । भने १८ बर्ष माथिको उमेर समुहमा हेर्दा ९ जना भएको देखिन्छ ।

३.१०.१४ विरामी पर्दा लैजाने ठाउ

वडा नं. ५ को ठुलो सिहोरवा गाउँको बासिन्दा विरामी हुदां प्राय उपचारका लागि जाने ठाउँको अवस्था हेर्दा प्राइभेट क्लिनिकमा जाने कुल घरपरिवार मध्ये ७६ घरपरिवार र सरकारी स्वास्थ्य संस्थामा जाने २७ घरपरिवार रहेको देखिन्छ । जसमा भारतमा प्राइभेटमा जाने गरेको देखिन्छ भने सरकारीमा प्राय पालिकाको स्वास्थ्य संस्था जाने गरेको आधारभुत तथ्याकंले देखाउछ

३.११ शिक्षा क्षेत्र

मानविय श्रोतको मुख्य रुपमा शिक्षालाई लिईन्छ । जसले त्यस ठाउँको अवस्थालाई चित्रण गरेको देखिन्छ । यस सिहोरवाको शैक्षिक अवस्थालाई तलको टेवुलले देखाउछ ।

३.११.१. साक्षरता

यस ठुलो सिहोरवा गाउमा सामान्य लेख पढ गर्न सक्ने (साक्षरता) को अवस्था हेर्दा महिला साक्षरता ७१.६१ प्रतिशत र पुरुष साक्षरता ८३.६७ प्रतिशत देखिन्छ । भने कुल साक्षरता हेर्दा ७७.९७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

नोट : साक्षरतामा ५ बर्ष मुनिका बालबालिकाको जनसंख्यालाई समावेश गरिएको छैन ।

३.११.२. बाल विकास केन्द्र

यस ठुलो सिहोरवामा एउटा मात्र बाल विकास केन्द्र रहेको छ। बालविकास केन्द्रमा जाने उमेर समुहका ३ पुरा भई ५ बर्ष मुनि उमेर समुहका बालबालिकाको आधारमा जम्मा ६५.६३ प्रतिशत मात्र बालबालिका केन्द्र जाने गरेको पाईन्छ । यसले के देखाउछ भने उमेर पुगे पनि बालबालिका केन्द्रमा नपठाएको या उमेर नपुग्दै कक्षा एकमा बालबालिकालाई पठाउने देखिन्छ त्यस्ता बालबालिका १२.८६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

३.११.३.आधारभुत शिक्षाको अवस्था

नेपाल सरकारले प्राथमिक विद्यालय र निम्नमाध्यमिक विद्यालयलाई समावेश गरि आधारभुत शिक्षाको अवधारणा ल्याएको हुदाँ यस तथ्याकंमा पनि ५ देखी १२ बर्षको उमेर समुहलाई आधारभुत शिक्षा लिनेमा समावेश गरिएको छ सो अनुसार यस सिहोरवा गाउँमा आधारभुत शिक्षा लिने बाललिका ९८.३२ प्रतिशत र विद्यालय नजाने १ बालिका र १ बालक रहेको देखिन्छ ।

यसरी शिक्षा लिने विद्यार्थी गाउँको विद्यालयमा ५१ जना बालबालिका र पालिका भित्रका विद्यालयमा जाने ६५ जना रहेको देखिन्छ। र १ जना बालक भारतमा पढन जाने देखिन्छ ।

६.११.४. माध्यमिक तथा अन्य शैक्षिक अवस्था

यस सिहोरवा गाॅउमा माध्यमिक शिक्षा पढदै गरेका र अन्य शिक्षा लिई सकेका महिला पुरुषको अवस्था हेर्दा माध्यमिक शिक्षा ६४ जना, प्लस टु २१ जना, स्नातक तह १४ र स्नाकोत्तर वा सो भन्दा माथी २ जना रहेका छन ।

३.१२. आर्थिक क्षेत्र

आर्थिक क्षेत्र भन्नाले भौगोलिक सीमा भित्रको क्षेत्रलाई जनाउछ जसमा लगानी आकर्षित हुन्छ। समाजिक र आर्थिक विकास र राष्ट्रिय र सुरक्षाको संरक्षण गर्ने उद्देश्यले धेरै क्षेत्ररु समावेश हुन्छन । क्षेत्र सीमा भित्र बस्ने बासिन्दाको जिविकोपार्जन गर्न बस्तु उत्पादन, सेवा उत्पादन गर्ने जस्ता कार्य पर्दछन । चाहे त्यो कृषि तथा पशुपालन होस चाहे त्यो ब्यपार ब्यवसाय किन नहोस । यस सीमा भित्रका घर, उत्पादन, आय श्रोतले यहाको आर्थिक विकासको सुचाकंलाई समेटने गर्दछ। यसैलाई आधार मानी यस मायाँदेवी गाउँपालिकाको वडा नं. ५ अन्तरगत ठुलो सिहोरवाको आर्थिक अवस्थालाई यहां प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.१२.१. घरको छानाको अवस्था

घरको छानाको अवस्था हेर्दा आज भन्दा दुई बर्ष पहिले पक्कि ढलान ८४ वटा थिए भने हाल ५ घर बढन गई ९६ वटा रहेका छन त्यस्तै गरि टिनको छाना ३ परिवारबाट १३ घरपरिवारमा रहेको देखिन्छ भने खर परालको छाना ४ घरपरिवार र खपडा तथा झिगटिको छान २ बर्ष पहिले १ घरपरिवार रहेकोमा हाल शुन्य घरपरिवार रहेको छ ।

३.१२.२. खाना पाकाउनको लागि प्रयोग हुने इन्धनः

यस मायाँदेवी गाउपालिका वडा नं.५ ठुलो सिहोरवाका बासिन्दाले खाना पकाउनको लागि प्रयोग हुने इन्धनको अवस्था हेर्दा कुल परिवार संख्याको ५८.२५ प्रतिशतले गोबर गुईठा, १२.६५ प्रतिशत घरपरिवारले दाउरा, २८.१६ प्रतिशत घरपरिवारले एल.पि ग्यास र १.९४ प्रतिशतले गोवर ग्यासको प्रयोग गर्ने देखिन्छ ।

३.१२.३. खाना पकाउने चुलो अवस्था

यस मायाँदेवी गाउपालिका वडा नं.५ ठुलो सिहोरवाका बासिन्दाले खाना पकाउनको लागि प्रयोग हुने चुलोको अवस्था हेर्दा कुल परिवार संख्याको ५९.९० प्रतिशतले अगेना, र ३०.१० प्रतिशतले ग्यास चुलाको प्रयोग गरेको देखिन्छ ।

३.१२.४ बत्तिको श्रोतको अवस्था

मायाँदेवी गाउँपालिका ठुलो सिहोरवाका बासिन्दाले बत्तिको श्रोतको अवस्था हेर्दा राष्ट्रिय प्रसारण लाइनको प्रयोग गर्ने घरपरिवार कुल घरपरिवारको ९९.०३ प्रतिशत र एउटा मात्र घरपरिवारले मट्टीतेलको प्रयोग गरेको पाईन्छ ।

३.१२.५ मुख्य पेशा

मुख्य पेशाको अवस्था हेर्दा वडा नं.५ ठुलो सिहोरवाका बासिन्दाले कृषिलाई मुख्य पेशा बनाएका बासिन्दा ७४.७६ प्रतिशत, मजदुरी १५.५३ प्रतिशत, नोकारी ०.९७ प्रतिशत र बैदेशिक रोजगार ८.७४ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

३.१२.६ खाना पुग्ने र बेच्ने

मुख्य पेशाले खाना पुग्ने र बेच्ने घरपरिवारको अवस्था हेर्दा ३ महिना सम्म पुग्ने १२,६२ प्रतिशत र ६ महिना सम्म पुग्ने २३.३० प्रतिशत, र १ बर्ष सम्म पुग्ने ४१.७५ प्रतिशत र खाना पुगेर बेच्ने जम्मा २२,३३ प्रतिशत देखिन्छ ।

३.१२.७. सहायक पेशा

मुख्य पेशाले खान नपुग्ने घरपरिवारले सहायक पेशा गर्न बाध्य भएको देखिन्छ । यस ठुलो सिहोरवामा सहायक पेशाको रुपमा कृषि पेशा २१.३६ प्रतिशत, ब्यवसायमा ७.७७ प्रतिशत मजदुरी ४७.५७ प्रतिशत, नोकरी २.९१ प्रतिशत र बैदेशिक रोजगार २०.३९ प्रतिशत घरपरिवारको रहेको देखिन्छ ।

३.१२.८.जग्गाको स्वामित्व

यस मायाँदेवी गाउँपालिकाको वडा नं. ५ को ठुलो सिहोरवा गाउको १ देखी २ कट्ठा २९ घरपरिवार, ३ देखी ५ कट्ठा ३० घरपरिवार, ६ देखी १० कट्ठा १० घरपरिवार, १० देखी माथी भएको घरपरिवार १४ र जग्गाको जनकारी दिन नमानेको ३ घरपरिवार रहेको छ ।

३.१२.९.पशुपालन

पशुपालनको अवस्था हेर्दा यस ठुलो सिहोरवामा गाई गोरु पाल्ने जम्मा घरपरिवा ४ र जम्मा गाई गोरु १५ वटा। भैसी पालन गर्ने ३० घरपरिवार र ४४ वटा रहेका छन । कुल बाख्रा १३२ वटा जसमा ३१ घरपरिवारले पालेका छन् । भने कुनै पनि पशुपालन नगरेका ३८ घरपरिवार रहेको देखिन्छ। भैसी पालन १२ घरपरिवारमा एक एक गरि १२ वटा भैसी नवप्रर्वतन साझेदारी कोषको सहयोगमा वितरण गरिएको थियो ।

३.१२.१० पशुपंक्षी

यस ठुलो सिहोरवा गाउमा पंक्षिपालनको अवस्था हेर्दा जम्मा ५ घरपरिवारले ४४ वटा कुखुरा पालेको देखिन्छ जुन आफुले खान र बेच्न दुवैको लागि प्रयोगमा ल्याउने गर्दछन । तर ब्यवसाय किसिमले पंक्षीपालन भने गरेको देखिदैन ।

३.१२.११ कृषिको अवस्था

नेपाल कृषि प्रदान देश भनिएता पनि यस ठुलो सिहोरवामा प्रमुख रुपमा कृषि कार्य गर्ने ७०.८७ प्रतिशत र कृषि कार्य नगर्ने २९.१२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

३.१२.१२ कृषि उत्पादन

यस ठुलो सिहोरवा गाउंमा तरकारी खेती गर्ने घरपरिवार जम्मा ४५ जना छन सवैले प्रायः आफुले खानाको लागि प्रयोग गरेको पाईन्छ भने १ घरपरिवारले खाना र बेच्न दुबै गरेको देखिन्छ । त्यस्तै गरि ७३ घरपरिवारले धान गहुं खेती गरेका छन , जसमा १ घरपरिवार ले ब्यापारको लागि र १८ घरपरिवारले दुवै परियोजनको लागि गरेको देखिन्छ।

३.१३ सामाजिक अवस्थाः

समाज गतिशिल हुन्छ । समाजमा बस्ने ब्यक्तिहरुको रितिरिवाज र संस्कारले त्यस समाजको परिचय दिएको हुन्छ। समाजका बासिन्दाहरुको आम्दानी र त्यसको श्रोत साथै ब्यक्तिका ब्यवहार र त्यस क्षेत्रमा रहेका प्राकृतिक श्रोत साधन तथा पर ब्यक्ति आयले त्यहाको आर्थिक तथा समाजिक अवस्थालाई चित्र गरेको हुन्छ ।

३.१३.१. अपांगता

यस मायादेवि गाउ पालिकाको ठुलो सिहोरवामा २ जना शारिरिक अपागंता रहेको देखिन्छ जस मध्ये पहेलो कार्ड पाएको एक जना र कार्ड हाल सम्म नपाएको बर्ष ५को मनिष यादव रहेका छन ।

३.१३.२ बाल विवाह

यस मायाँदेवी गाउपालिका वडा नं. ५मा गत २ बर्ष भित्र विवाह भएको जम्मा ६ जना विवाह भएको थियो जस मध्ये २० बर्ष भन्दा मुनी विवाह भएको १ जना महिला देखिन्छ भने बांकि ५ जना २० बर्ष भन्दा कम उमेरको रहेको देखिन्छ । नेपालको कानुनमा २० बर्ष भन्दा कम उमेरमा विवाह गर्न बर्जित छ ।

३.१३.३ हिंसा

यस मायादेवि गाउपालिका वडा नं. ५ को ठुलो सिहोरहवा गाउमा महिला तथा बाल हिंसा हेर्दा १०३ घरपरिवार मध्ये २ घरपरिवारमा घरेलु हिंसा र १ घरपरिवारमा बाल हिंसा भएको आधारभुत तथ्याकङ्कले देखाउछ ।

३.१३.४ जन्मदर्ता

बालबालिकाको जन्मदर्ता गराउनु बाल अधिकारको बाल संरक्षण भित्र पर्दछ । यसै सन्दर्भलाई जोडदै ५ बर्ष मुनिका बालबालिकाको जन्मदर्ताको अवस्था हेर्दा कुल ९३.७५ प्रतिशत ले जन्मदर्ता गराएको आधारभुत तथ्यङ्कले देखाउछ ।

त्यस्तै गरि ६ देखी १८ बर्ष उमेर समुहको आवस्थाको जन्मदार्त हेर्दा ९७.५१ प्रतिशतले जन्मदर्ता गराएको तथ्याङ्कले देखाउछ ।

३.१३.५ विवाह दर्ता

यस ठुलो सिहोरवाको विवाहदर्ताको अवस्था हेर्दा २ बर्ष विवाह भएका जम्मा महिला पुरुष ६ जना जसमा विवाह दर्ता जम्मा २ जनाले गरेको देखिन्छ भने ४ जनाले विवाह दर्ता हाल सम्म पनि गरेको देखिदैन् ।

३.१३.६ लागु औषध

यस ठुलो सिहोरवा गाउँको १० देखी १८ बर्ष उमेर समुहले धुम्रपान , मद्यपान र लागु औषधि खाएको अवस्था हेर्दा कुनै पनि त्यस समुहका बालबालिकाले सेवन गरेको देखिदैन ।

तर १८ बर्ष भन्दा माथिका पुरुष तथा महिलाले धुम्रपान, मद्यपान र लागु औषधि खाएको अवस्था हेर्दा चुरोट विडि खाने ४० जना, सुर्ति तथा तम्बखु खाने ६५ जना र मद्यपान गर्ने २२ जना रहेका छन ।

३.१३.७. बहु विवाह

विगत २ बर्ष भित्र यस ठुलो सिहोरवामा बहुविवाह शुन्य रहेको देखीन्छ ।

३.१३..८ बाल श्रम

यस ठुलो सिहोरवा गाउँमा १८ बर्ष मुनिका बालबालिका मध्ये बालश्रमको अवस्था हेर्दा कुल बालश्रम ३.५६ प्रतिशत रहेकोछ । जस मध्ये इटा भट्टामा १.०७ प्रतिशत विदेशकमा मजदुरी २.१४ प्रतिशत र अन्य ०.३६ प्रतिशत रहेकोछ ।

परिच्छेद ४

सिहोरवा गाउको अवस्था विश्लेषण (SWOT Analysis)

सवल पक्ष(Strength):

- सामाजिक कार्यमा समुदायको सहभागिता
- समुदायका सबै जसो बर्गको श्रम लगानी गर्न सक्ने क्षमता
- एउटै धर्म संस्कृति र परम्परा भएको समुदाय
- प्रायजसो सबैको कृषि तथा खेतिपाती मार्फत जीविकोपार्जन
- विगतमा भएका सामुदायिक कार्यमा राम्रो सहभागिता
- वडा कार्यालयमा व्यक्तिगत घट्ना दर्ताको संख्या संतोषजनक रहेको
- सामाजिक कार्यमा सहयोगका लागि वडा तथा पालिकामा पहल गर्ने गरेको

कमजोर पक्ष (Weakness):

- समुदायका सदस्यहरुको प्राविधिक ज्ञान शिप न्यून रहेको
- आत्मविश्वासमा कमि भएको कारणले सामुहिक तथा व्यक्तिगत ब्यवसायहरु संचालनमा कमी
- सामुहिक योजनाहरु तयार गर्न नसक्नु
- समुहहरु प्रवर्धन गरि सामुहिक कार्यलाई समुह मार्फत निरन्तरता दिन नसक्नु
- सहयोगि निकायहरु संग सहयोगका लागि समन्वय तथा पत्राचार गर्न नसक्नु
- स साना कुराहरुमा एक अर्कालाई बिश्वास गर्न नसक्दा बेला बेलामा बेमेल तथा भैै भगडा भै रहनु
- आफूले कमाएको रकमलाई ब्यवस्थित हिसावले घर ब्यवहारमा खर्च गर्न नजान्दा गरिबी तथा पोषणमा कमी हुनु

- साहुहरु संग चर्को ब्याजदरमा (मिटर ब्याज) ऋण सापटि लिएर घर ब्यवहार, ब्यवसाय गर्दा ऋणभार झनझन बढदै जानु
- सामाजिक कुरीति लाई बढाबा दिदां आर्थिक तथा सामाजिक हैसियतमा सुधार नआउनु
- स्वास्थ तथा सरसफाईमा ध्यान नदिदा बिभिन्न रोगहरुको संक्रमण बाट आक्रान्त हुनु
- दाईजो प्रथा तथा देखासिखी को कारणले आफ्नो हैसियत भन्दा बढि खर्च गर्नु
- घर परिवार देखि समुदाय तहमा पाए सम्म एकले अर्कालाई शोषण गर्नु
- घरेलु हिंसा कायम रहिरहनु

अवशर/मौका (Opperchunity):

- नमूना बस्तिको लागि शिहोरवा गाउ वडा तथा पालिका बाट छनोट हुनु
- नव प्रवर्तन कार्यक्रमको माध्यमबाट गुरु योजना निर्माण हुनु
- वडा तथा पालिकाबाट नमूना बस्तिको लागि छनोट हुनु
- स्थानिय उत्पादन बृद्धि भएमा बजार क्षेत्र समुदायको नजिकमा हुनु
- सरकारको नीति तथा कार्यक्रम समुदाय मुखि हुनु
- सहयोगि संघ संस्थाहरु सो क्षेत्रमा कार्यरत रहनु

बाधा/चुनौतीहरु (Threat):

- खुला अन्तराष्ट्यि सिमाना जोडिएको वडा भएको हुदां भारतिय बजारसंग प्रतिस्पर्धा गर्न कठिन हुनु
- सामाजिक र सास्कृतिक प्रभाव ब्यापक भएको हुदां सामाजिक बिकृति लाई हटाउन कठिन हुनु
- अस्थीर सरकार भएको हुदां सरकारी नीति परिवर्तन भइरहनु
- चालु खर्च भन्दा पूंजीगत खर्च कम भएको हुदां अनुदान सहयोगहरु न्यून हुनु

परिच्छेद ५

नमुना बस्ती बनाउनको लागि चाहिने सुचकहरु

यस ठुलो सिहोरवा गाउँलाई नमूनाँ गाउँ बनाउनको लागी सरोकारवालाहरुसंग छलफल गरि नेपाल तथा अन्तराष्टिय क्षेत्रमा नमुना बस्ती निर्धारण गर्न समावेश गरिएका सुचकलाई आधार मानी यस ठुलो सिहोरवा गाउॅलाई विकास गर्नको लागि तपसिल बमोजिमको सुचक निर्धारण गरिएको छ ।

सूचक	विवरण	लक्ष्य	कंफियत
५.१. सामाजिक क्षेत्र (Social Sector)			
५.१.१ सामाजिक सदभाव तथा संस्कृती अभ्यास :			
सुचक १	आफ्नो चाडपर्वमा आफ्नो मौलिक भेषभुषाको प्रयोग गरेको हुनेछन ।	८० प्रतिशत	
सूचक २	एक आर्काको संस्कार प्रति सहयोग सद्भभाव राखेको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ३	जातिय छुवाछुतको अवस्था रहने छैन ।	९० प्रतिशत	
५.१.२ शिक्षा क्षेत्र सम्वन्धी सूचकहरु			
सूचक १	प्रत्येक घरपरिवारको घरमुली साक्षर भएको हुनेछन् ।	९० प्रतिशत	
सूचक २	प्रत्येक ३ देख ४ बर्ष उमेर समुहका बालबालिकाहरु पूर्व वाल विकास तथा शिशु कक्षा वा यू केजी मा भर्ना भएको हुनेछन् ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ३	विद्यालय जाने उमेर समुहका (६ देखी १८) बालबालिकाहरु विद्यालय गएको हुनेछन ।	१०० प्रतिशत	
५.१.३ स्वास्थ्य क्षेत्र सम्बन्धि सूचकहरु			
सूचक १	सवै गर्भवति महिलाले गर्भ जाचं गरेको हुनेछन ।	१०० प्रतिशत	
सूचक २	सवै गर्भवति महिलाले आईरन चक्की खाएको र टिटि खोप लगाएको हुनेछनन् ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ३	सवै गर्भवति महिलाले सुरक्षित सुत्केरी गराएको हुनेछन् ।	१००प्रतिशत	

सूचक ४	१ बर्ष भित्र जन्म भएको बालबालिकाले खोप लगाएको हुनेछन ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ५	५ बर्ष भित्र बालबालिकाले भिटामिन जुकाको औषधी , भिटामिन ए र विशेष पोलियो थोपा खाएको हुनेछन	१०० प्रतिशत	
५.१.४ खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि सूचकहरु			
सूचक १	प्रत्येक घरपरिवार पिउने पानीको पहुच हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक २	प्रत्येक घरपरिवारले शुद्ध पानी पिएका हुनेछन ।	९० प्रतिशत	
सूचक ३	प्रत्येक घरपरिवार शौचालयको प्रयोग गरेका हुनेछन	९० प्रतिशत	
सूचक ४	प्रत्येक घरपरिवारको आँगनमा फोहर फाल्ने खल्डो बनाई (कुहिने फोहर र नकुहिने) फोहर फोहरको ब्यवस्थापन गरेको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ५	प्रत्येक घरमा जाने बाटो, सडक प्रतिक्षलय, सफा र बर्षाको पानी निकास भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
५.२ सुरक्षा क्षेत्र सम्वन्धी सूचकहरु			
सूचक : १	१८ बर्ष मुनिका सवै बालबालिकाले जन्मदर्ता गरेका हुनेछ ।	९० प्रतिशत	
सूचक : २	बाल विवाह भएको हुने छैन ।	१० प्रतिशत झार्ने	
सूचक : ३	विवाह भएको महिला , पुरुषको विवाह दर्ता भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक : ४	बहु विवाह भएको हुने छैन ।	१०० प्रतिशत	
सूचक : ५	घरपरिवारमा घरयासी हिंसा तथा बलत्कार, दाईजो जस्तो घटना हुने छैन् ।	८० प्रतिशत	
५.३ आर्थिक क्षेत्र (Economic Sector)			
५.३.१ कृषि तथा पशुपालन क्षेत्र (Agriculture and Livestock Sector)			
सूचक १	प्रत्येक घरमा करेसाबारी र एक घर २ फलफुल लगाएको हुनेछ	८० प्रतिशत	
सूचक २	धान गहु तथा तोरीको उत्पादनमा बद्धि भएको हुनेछ ।	८० प्रतिशत	

सूचक ३	३० प्रतिशत घरपरिवारले तरकारी खेतीलाई व्यवसाय तरिकाबाट गराई आम्दानी बढाईनेछ ।	८० प्रतिशत	
सूचक ४	४० घरपरिवारमा पशुपालनलाई प्रोत्साहन गरी व्यवसायकरण गरिनेछ	१०० प्रतिशत	
सूचक ५	५० प्रतिशत घरपरिवार विकास परियोजना वा स्वावलम्वन वा सहकारीमा आवद्ध भएको हुनेछ ।	५० प्रतिशत	
सूचक ६	प्रत्येक घरपरिवारमा बचत गर्ने बानीको विकास भएको हुनेछ ।	८० प्रतिशत	
५.३.२ बजार ब्यवस्थापन (Market Management)			
सूचक १	उत्पादन गरिएको बस्तुहरुलाई स्थानीय तथा राष्ट्रिय बजारसम्म लैजाने ब्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	५० प्रतिशत	
५.४ भौतिकपूर्वधार क्षेत्र : (Physical infrastructure Sector)			
सूचक १	कम्तीमा १ वटा नमुना बाल विकास केन्द्र स्थापना भई क्रियाशिल भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक २	कम्तीमा एउटा सामुदायिक भवन निमार्ण भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ३	गाउँसंग जोडने सवै नाली तथा बाटो निर्माण र पिच भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ४	कृषिको लागि चाहिने सिचाईको ब्यवस्था भएको हुनेछ ।	७० प्रतिशत	
सूचक ५	सवै घरमा विजुली बत्ति पुगेको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ६	फुसको छाना अन्त्य भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	
सूचक ७	स्थानीय पोखरीमा पानीको भण्डार गरिएको हुनेछ	१०० प्रतिशत	
सूचक ८	कम्तीमा ३० प्रतिसत घरपरिवारमा गोबर ग्यास प्लान्ट निर्माण भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	

परिच्छेद ६

योजना तथा कार्यक्रम (२०८० देखी २०८४)

यस ठुलो सिहोरवा गाउँलाई नमुना बस्तीमा परिणत गर्नको लागि यो पंन्चबर्षिया गुरुयोजना निर्माण गरिएकोछ, जसमा सरोकारवाला र समुदायको बासिन्दाहरुकोको पटकपटको छलफल पछि आएका सुझाव र छलफल साथै लक्ष्य र हालको अवस्थालाई विश्लेषण गरि योजना निर्माण गरिएको छ ।

६.१ सामजिक क्षेत्र (Social Sector)

क सामाजिक सदभाव तथा संस्कृती अभ्यास :

यस क्षेत्रमा तीन वटा सुचक राखिएको छ ।

सुचक नं.	सुचकहरु	लक्ष्य	हालको अवस्था
१	आफ्नो चाडपर्वमा आफ्नो मौलिकता भेषभुषाको प्रयोग गरेको हुनेछन् ।	९०	८० %
२	एक आर्काको संस्कर प्रति सहयोग सद्भभाव राखेको हुनेछ	१००	१०० %
३	जातीय छुवाछुतबमे अवस्था रहने छैन	९०	८० %

(२०७९ देखी २०८३ क्रियाकलापहरु)

क सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
सामाजिक सदभाव तथा संस्कृती अभ्यास									
१.	१ बालीचालिको भाषा सुद्धिकरण, तथा क्षमता तथा नेतुत्व विकास तालिम , गोष्ठी	५ वटा	शिहोरवा स्कूल किनारमा	√	√	√	√	√	

ख. शिक्षा क्षेत्र :

यस क्षेत्रमा तीन वटा सुचक राखिएको छ ।

सुचक नं.	सुचकहरु	लक्ष्य	हालको अवस्था
१	प्रत्येक घरपरिवारको घरमुली साक्षर भएको हुनेछन् ।	९० प्रतिशत	७७.९७ प्र
२	प्रत्येक ३ देख ४ बर्ष उमेर समुहका बालबालिकाहरु पूर्व वाल विकास तथा शिशु कक्षा वा यू केजी मा भर्ना भएको हुनेछन् ।	१०० प्रतिशत	८४.३७ प्र
३	आधारभुत शिक्षा लिने बालबालिकाहरु	१०० प्रतिशत	९८.३२

(२०७९ देखी २०८३ क्रियाकलापहरु)

क्र सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/ कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
	शिक्षा क्षेत्र :								
१.	विद्यालय भर्ना अभियान संचालन	बार्षिक	शिहोरवा गाउं	√	√	√	√	√	शिक्षा शाखा मार्फत
२	गुणस्तीय शिक्षा संम्वन्धी शिक्षकहरुलाई तालिमको ब्यवस्था	बार्षिक		√	√	√	√	√	शिक्षा शाखा मार्फत
३	बाल विकास केन्द्र तथा प्राथमिक विद्यालयमा कम्पाउड वाल निर्माण	५ बर्ष भित्र				√	√	√	नव प्रर्वतन वा गाउपालिका

ग. स्वास्थ्य क्षेत्र :

यस क्षेत्रमा छ वटा सुचक राखिएको छ ।

सुचक नं.	सुचकहरु	लक्ष्य	हालको अवस्था
सूचक १	सवै गर्भवति महिलाले गर्भ जाचं गरेको हुनेछन ।	१०० प्रतिशत	१०० प्र
सूचक २	सवै गर्भवति महिलाले आईरन चक्की खाएको र टिटि खोप लगाएको हुनेछनन् ।	१०० प्रतिशत	१०० प्र
सूचक ३	सवै गर्भवति महिलाले सुरक्षित सुत्केरी गराएको हुनेछन् ।	१००प्रतिशत	८७.५० प्र
सूचक ४	१ बर्ष भित्र जन्म भएको बालबालिकाले खोप लगाएको हुनेछन ।	१०० प्रतिशत	९२ प्र
सूचक ५	५ बर्ष भित्र बालबालिकाले भिटामिन जुकाको औषधी , भिटामिन ए र विशेष पोलियो थोपा खाएको हुनेछन	१०० प्रतिशत	९६ प्र
सूचक ६	कुपोषको अवस्था	० प्रतिशत	४.७६ प्र

क्र सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
स्वास्थ्य क्षेत्र									
१.	आहार, विहार र कुपोषण संम्वन्धी तालिम	छ मासिक	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	स्वास्थ्य शाखा मार्फत
२	बालबालिकाको लागि स्याहार तथा खोप सम्वन्धी तालिम	छ मासिक	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	स्वास्थ्य शाखा मार्फत
३	स्वयमसेविका मार्फत घरदैलो आभियान	छ मासिक	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	स्वास्थ्य शाखा मार्फत

घ. खानेपानी तथा सरसफाई :

यस क्षेत्रमा ५ वटा सुचक राखिएको छ ।

खानेपानी तथा सरसफाई सम्बन्धि सूचकहरु			
सूचक १	प्रत्येक घरपरिवार पिउने पानीको पहुच हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	९९.०२
सूचक २	प्रत्येक घरपरिवारले शुद्ध पानी पिएका हुनेछन ।	९० प्रतिशत	थाहा नभएको
सूचक ३	प्रत्येक घरपरिवार शौचालयको प्रयोग गरेका हुनेछन	९० प्रतिशत	८९
सूचक ४	प्रत्येक घरपरिवारको आँगनमा फोहर फाल्ने खल्डो बनाई (कुहिने फोहर र नकुहिने) फोहर फोहरको व्यवस्थापन गरेको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	२५
सूचक ५	प्रत्येक घरमा जाने बाटो, सडक प्रतिक्षलय, सफा र बर्षाको पानी निकास भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	० प्रतिशत

क सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
खानेपानी तथा सरसफाई									
१.	खानेपानीको आर्सेनिक तथा जैविक जाचं	१ पटक	ठुलो सिहोरवा गाउ		√	√	√	√	कार्यक्रम खानेपानी संस्था
२	चोक चोकमा डस्बीन राख्ने व्यवस्था	१० ठाउमा	ठुलो सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	कार्यक्रम
३	सरसफाई अभियान	त्रैमासिक	ठुलो सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	समुदाय
४	शौचालय निर्माण	१५ वटा	ठुलो सिहोरवा		√	√	√	√	कार्यक्रम, गाउपालिका
५	खानेपानी धारा सहयोग	५ वटा	ठुलो सिहोरवा		√	√			कार्यक्रम गाउपालिका

६.२ सुरक्षा क्षेत्र (Security sector)

यस सुरक्षाको क्षेत्रमा ५ वटा सुचक राखिएको छ ।

३.१.५. सुरक्षा क्षेत्र सम्वन्धी सूचकहरु			
सूचक : १	१८ बर्ष मुनिका सवै बालबालिकाले जन्मदर्ता गरेका हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	९५.६३ प्र
सूचक : २	बाल विवाह भएको हुने छैन ।	१० प्रतिशत झार्ने	१६.६६ प्र
सूचक : ३	विवाह भएको महिला , पुरुषको विवाह दर्ता भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	३३.३३ प्र
सूचक : ४	बहु विवाह भएको हुने छैन ।	१०० प्रतिशत	० प्र
सूचक : ५	घरपरिवारमा घरयासी हिंसा तथा बलत्कार, दाईजो जस्तो घटना हुने छैन् ।	८० प्रतिशत	१.९४ प्र

क सं .	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
			सुरक्षा क्षेत्र तर्फ						
१.	बाल विवाह तथा घरयासी हिंसा सम्वन्धी जनचेतनामुलक तालिम तथा अभियान संचालन	बार्षिक ३ वटा	सिहोरवा गाउंमा	√	√	√	√	√	कार्यक्रम, गाउपालिका, अन्य निकाय

६.३ आर्थिक क्षेत्र (Economic Sector)

कृषि तथा पशुपालन क्षेत्र (Agriculture and Livestock Sector)		लक्ष्य	हालको अवस्था
सूचक १	कम्तीमा ३५ घरपरिवारले करेसावरीको अवधारण अपनाएका हुनेछन ।	१०० प्रतिशत	
सूचक २	धान गहु तथा तोरीको उत्पादनमा बद्धि भएको हुनेछ ।	८० प्रतिशत	
सूचक ३	३० प्रतिशत घरपरिवारले तरकारी खेतीलाई ब्यवसाय तरिकाबाट गराई आम्दानी बढाईनेछ ।	८० प्रतिशत	१० प्रतिसत
सूचक ४	४० घरपरिवारमा पशुपालनलाई प्रोत्साहन गरी ब्यवसायकरण गरिनेछ ।	१०० प्रतिशत	३० प्रतिसत
सूचक ५	५० प्रतिशत घरपरिवार विकास परियोजना वा स्वावलम्वन वा सहकारीमा आवद्ध भएको हुनेछ ।	५० प्रतिशत	
सूचक ६	प्रत्येक घरपरिवारमा बचत गर्ने बानीको विकास भएको हुनेछ ।	८० प्रतिशत	

क्र सं.	**क्रियाकलाप**	**संख्या**	**लक्षित/कंहा**	**वर्ष**					**कैफियत**
				१	**२**	**३**	**४**	**५**	
कृषि तथा पशुपालन (जिविकोपार्जनको लागि)									
१.	सामुहिक रुपमा ब्यसायिक खेती संचालन गर्ने	१२ घरपरिवार जग्गा लिजमा लिई संचालन	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	
२	ब्यवसायिक रुपमा बाखा, कुखुरा, तरकारी, गाई, भैसी पालन गर्ने	२० घरपरिवार	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	
३	सामुहिक माछापालन र पोखरी ब्यवस्थापन	२० घरपरिवार	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	
३	ब्यवसाय संचालनका लागि शिप तथा क्षमता बिकासका तालिम, गोष्ठहरुमा सहभागि हुने	१०३ घरपरिवार	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	

क्र सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
४	च्याउ खेती, फलफुल खेती (केरा, तरबुजा, आंप, लीची) खेती गर्ने	४० घरपरिवार शिपमुलक तालिम	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	कार्यक्रम गाउपालिका
५	घरेलु उद्योग (ढकीया, मौनी, झेउवा, पंखा, अचार, पापड, अगरबत्ति, भुजा, चिउरा, दालमोट) स्थापना गरि स्थानिय हाटबजारमा बिक्रि गर्ने	२० घरपरिवार शिपमुलक तालिम	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	कार्यक्रम, गाउपालिका
६	दुध उत्पादन तथा विक्री वितरण	२० घरपरिवार	सिहोरवा गाउ	√	√	√	√	√	समुदाय

६.४ बजार ब्यवस्थापन (Market Management)

बजार ब्यवस्थापन (Market Management)		
उत्पादन गरिएको बस्तुहरुलाई स्थानीय तथा राष्ट्रिय बजारसम्म लैजाने ब्यवस्थापन भएको हुनेछ ।	५० प्रतिशत	

क्र सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
बजार ब्यवस्थापन									
१.	उत्पादिन बस्तुसंकलन केन्द्र वा सुचना केन्द्र मार्फत विक्रि वितरण	१ संकलन केन्द्र	सिहोरवा				√	√	

६.५ भौतिकपूर्वधार क्षेत्र : (Physical infrastructure Sector)

३.३ भौतिकपूर्वधार क्षेत्र : (Physical infrastructure Sector)			
सूचक १	कम्तीमा १ वटा नमुना बाल विकास केन्द्र स्थापना भई क्रियाशिल भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	१००
सूचक २	कम्तीमा एउटा सामुदायिक भवन निमार्ण भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	१००
सूचक ३	गाउँसंग जोडने सवै नाली तथा बाटो निर्माण र पिच भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	४० प्र
सूचक ४	कृषिको लागि चाहिने सिचाईको ब्यवस्था भएको हुनेछ ।	७० प्रतिशत	० प्र
सूचक ५	सवै घरमा विजुली बत्ति पुगेको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	० प्र
सूचक ६	फुसको छाना अन्त्य भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	९० प्र
सूचक ७	स्थानीय पोखरीमा पानीको भण्डार गरिएको हुनेछ	१०० प्रतिशत	० प्र
सूचक ८	कम्तीमा ३० प्रतिसत घरपरिवारमा गोबर ग्यास प्लान्ट निर्माण भएको हुनेछ ।	१०० प्रतिशत	० प्र

क सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
भौतिकपूर्वाधार तर्फ									
१.	सामुदायिक भवन निर्माण	१ वटा	सिहोरहवा गाउ	√	√				
२	पक्की घर निर्माण (फुसको घर रहित)	१२ वटा	सिहोरवा गाउ		√	√	√		
३	पोखरी ब्यवस्थापन तथा डीलमा बृक्षारोपण	५ वटा	सिहोरवा गाउ		√	√	√		
४	पोखरीमा पानीको ब्यवस्थापन	५ वटा	ठुलो सिहोरवा		√	√	√	√	
५	बाटो र नाली निर्माण तथा ब्यवस्थापन	४ वटा	ठुलो सिहोरवा		√	√	√		

क्र सं.	क्रियाकलाप	संख्या	लक्षित/कंहा	वर्ष					कैफियत
				१	२	३	४	५	
६	गोबरग्यास प्लान्ट निर्माण	२० घरपरिवार	ठुलो सिहोरवा		√	√	√	√	
७	सिंचाई व्यवस्था	१०३ घरपरिवार	ठुलो सिहोरवा		√	√	√	√	

परिच्छेद ७.

चुनौतीहरु र सुझावहरु

७.१ रणनैतिक योजनाका चुनौतीहरु

सिहोरवा गाउँको समग्र बिकासका सम्भावनाहरु ब्यापक रहेतापनि गुरुयोजना अनुसारका कृयाकलापहरु सम्पन्न गर्न तल उल्लेखित बुंदाहरु सम्भावित चुनौतीका रुपमा रहेका छन् । जुन निम्नअनुसार रहेका छन्:

- बनाइएको योजनाहरुमा नियमित र निरन्तर बजेट, अनुगमन, प्राविधिक ज्ञान शिप को प्रयाप्त उपलबधता
- समुदायका सबै घरधुरीको आर्थिक तथा सामाजिक कार्यमा सहभागिता
- सामुहिक जिम्मेबारीको बाडफांड साथै नीति नियममा एकरुपता
- गाउपालिका एवम् सहयोगि निकायहरुको निरन्तरता
- आयआर्जन र बजार संगको संलग्नता
- दिर्घकालिन सरकारी नीतिको अस्पष्टता
- भारतीय बजार संग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्ने क्षमता
- परम्परागत सोचको ब्यापकता
- समुदायमा युवा तथा बौद्धिक बर्गको न्यूनता

७.२.सहकार्यका लागि सिफारिस

सिहोरवा गाउँको गुरुयोजना,२०८० सम्पन्न गरि घरपरिवार तहमा द्धिगो विकास लक्ष २०३० ले परिकल्पना गरेको उद्देश्यहरु प्राप्तिका लागि मायादेवी गाउँपालिकाले नवप्रर्वतन साझेदारी कोषअर्न्तरगत समुदाय रुपान्तरणको लागि नवितम प्रयास कार्यक्रम अघि बढाएको छ । जस्को पहिलो चरणमै शिहोरवा गाउ छनौट भएको अवस्थामा स्वयम् मायादेबी गाउपालिकाले नै यसलाई नमूना गाउको रुपमा बिकास गर्ने अठोट गरेको छ । त्यसैले पनि अनेकौ सम्भावनाहरु बोकेको यस गुरुयोजना लाई पूर्णरुपमा सफल बनाई भारतिय सिमाना को नजिक रहेको यस

बस्तिलाई नमूना बनाउनका लागि सरकारी तथा अन्य जुनसुकै सहयोगि निकायबाट सहकार्य गर्न उल्लेखित बुदांहरुका आधारमा सिफारिस गरिन्छ ।

- निर्धारण गरिएको योजनाहरु कार्यान्वयनका लागि पालिकाले सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु संग सम्पर्क तथा सहकार्य विस्तारका लागि निरन्तरता दिनु उपयुक्त देखिन्छ
- शिहोरवा गाउ बस्ति वरपर रहेको सार्वजनिक जग्गा तथा पोखरीलाई व्यवस्थापन गरि बृक्षारोपण तथा माछापालन कार्यहरु संचालन गर्ने र सोहि पोखरीको डिल मर्मत गरि सिंचाइका लागि पानी भण्डारण गर्ने
- साना सिंचाईका लागि ढिकी पम्प तथा बोरिङ्ग को प्रबन्ध गर्ने
- हजार दिने आमा र बच्चाको पोषण कार्यलाई प्रवर्द्धन गर्न प्रत्येक घरमा करेसाबारी तथा अर्धबन्देज खोर निर्माण गरि कुखुरापालन कार्यलाई बढावा दिने
- खर परालको छाना लाई निरुत्साहित गरि पक्कि घर निर्माणमा सहयोग गर्ने
- ईन्धनका लागि गुईठा (कन्डा) प्रयोग गर्ने प्रबृति लाई निरुत्साहित गरि बायोग्यांस प्रवर्धनमा सहयोग गर्ने
- झाडा पखाला बाट हुने मृत्युदर लाई न्यून गर्न स्वस्थ पिउने पानी तथा सचेतना स्वास्थ शिबिरहरु संचालन गर्ने
- युवाहरु लाई लक्षित गरि प्राबिधिक शिप तथा तालिमहरुको आयोजना गर्ने
- स्थानिय उत्पादन लाई बजार संग जोडन र नियमित बचत गर्न का लागि कृषि सहकारीमा आवद्ध गर्ने
- बाटो तथा सिंचाईका संजालहरु लाई व्यवस्थित गर्न पहल गर्ने

अनुसुची १

१. भौगोलिक सुचनाका आधारमा लिईको केही नक्साहरु

कपिलवस्तु, मायाँदेवी गाउपालिका, वडा नं ५ र सिहोरवा

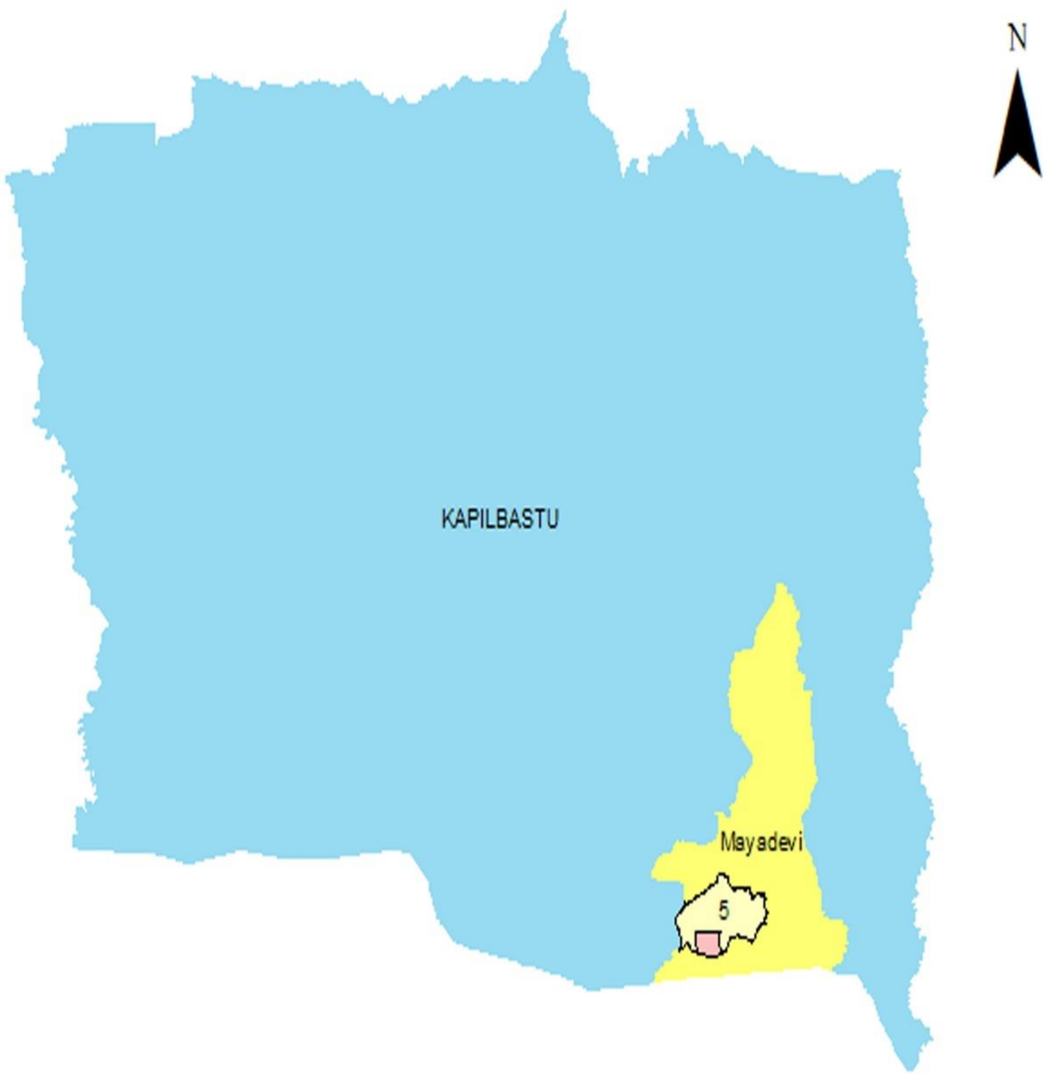

मायाँदेवी गाउपालिका र वडा नं. ५

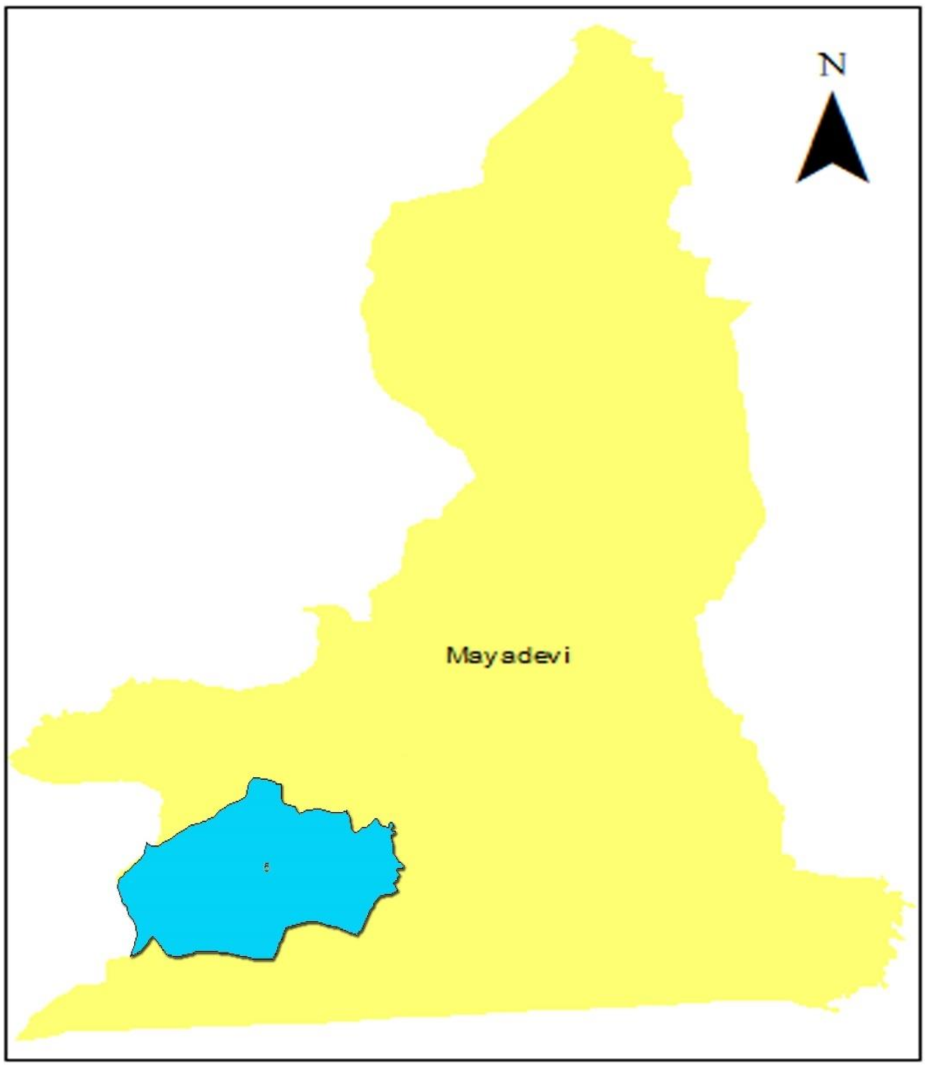

वडा नं. ५ र सिहोरहवा गाउँ

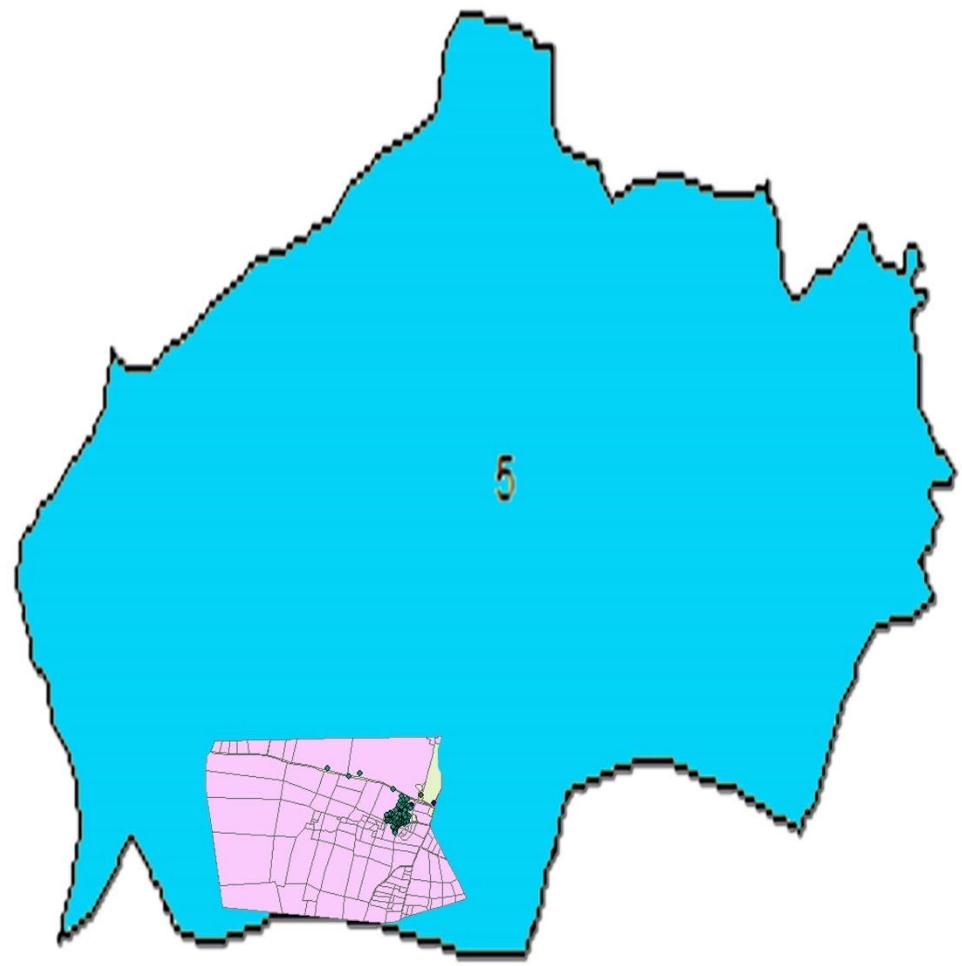

वडा नं. ५ र सिहोरहवा गाउँ

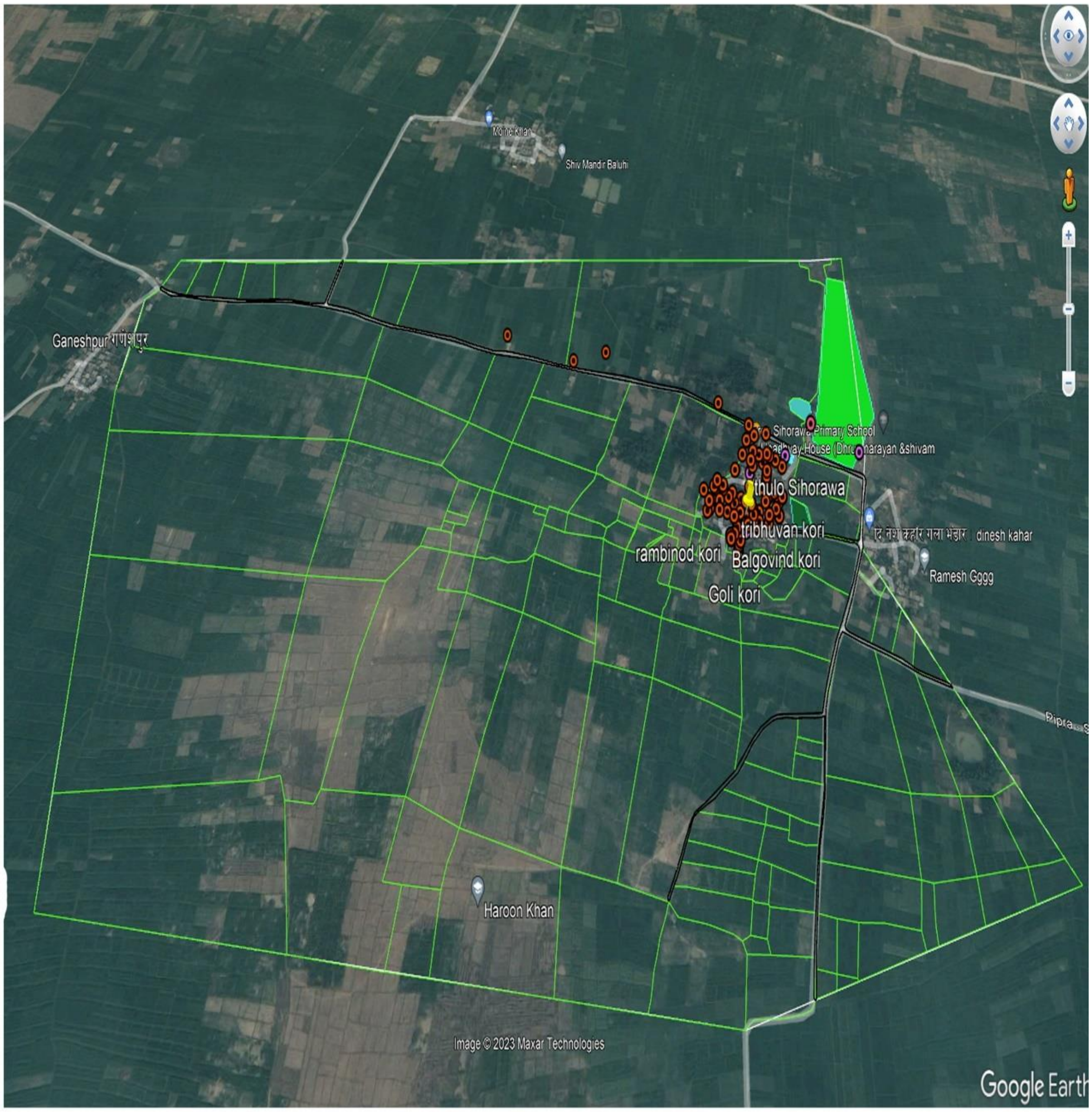

गुगलबाट हेर्दा देखिएको ठुलो सिहोरवा गाउको घरधुरी

प्राकृति श्रोतको रुपमा रहेको पोखरीहरु

प्राकृति श्रोतको रुपमा रहेको पोखरीहरु

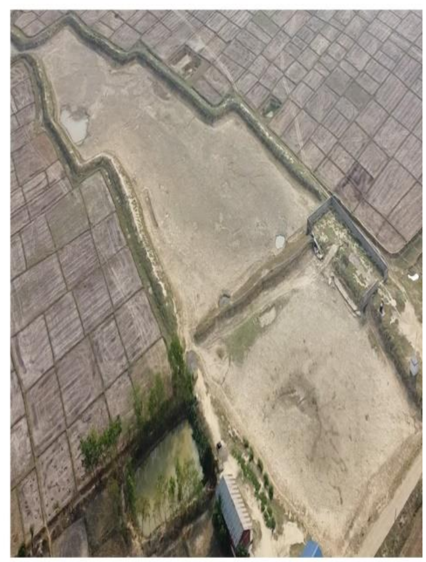

प्राकृति श्रोतको रुपमा रहेको पोखरीहरु

प्राकृति श्रोतको रुपमा रहेको पोखरीहरु

नीलो रगको छाना भएको घरहरु कार्यक्रमबाट सहयोग भएको घरहरु

अनुसुची २

कार्यक्रम गर्दा लिएका केही तस्वीहरु

१. अभिमुखीकरण गर्दा

२ जि.आई एस को म्यापिङ्ग गर्दाको तस्विर

३. योजना बनाउदाको तस्वीरहरु

४. मस्यौदा तयार गर्दाको तस्विरहरु

सन्दर्भ सामाग्री

१. नवप्रर्वतन साझेदारी कोष कार्यन्वयन कार्यविधि २०७८, नेपाल सरकार संघिय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय सिंहदरवार काठमाण्डौ ।

२. ठुलो सिहोरहवाको पार्श्वचित्र २०८० ।

३. गंगाजमुना गाउपालिकाको यातायता गुरु योजना ।

४. **Scaling-Up Climate Smart Agriculture in Nepal, Village baseline Report 2015**

५. बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७८

६ .**VILLAGE PROFILE** (RURAL ONLY) reference period : 2017-2018

७. **Dr. N. Sai Bhaskar, Village Profile** data collection **format** , Mar 10, 2018

नव प्रवर्तन सफेदारी कोष कार्यक्रम
सामुदायिक रुपान्तरणको लागि नविनतम प्रयो परियोजना

प्रकाशन
मायाँदेवी गाउँपालिका
मायाँदेवी गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
पकडी कपिलवस्तु